

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

Råd og vink

for skriftlig dansk på hf 2020

Råd og vink præciserer, kommenterer, uddyber og giver anbefalinger vedrørende de skriftlige eksamenssat, men indfører ikke nye bindende krav. Rapporten henvender sig til dansklærere og skriftlige censorer, men elever kan også læse med.

Råd og vink er skrevet af Janne Vigsø Børsting, formand for opgavekommissionen, og Nicolai Rekke Eriksen, fagkonsulent

Indhold

Indledning	3
Årets sæt	3
19. maj 2020	3
4. juni 2020	3
Generelt om opgavesæt	5
De enkelte genrer	6
Særlige fokuspunkter ved de enkelte genrer.....	7
Hvad skal eleverne kunne, når de skriver en analyserende artikel?	8
Vinklet indledning	9
Dybde og danskfaglighed i analysen.....	11
En relevant perspektivering.....	15
Hvad er en personlig stemme?	17
Hvordan skriver man genre- og formidlingsbevidst?.....	18
Den personlige stemme i den analyserende artikel	19
Hvad skal eleverne kunne, når de skriver en debatterende artikel?	20
En kvalificeret debat	21
Eksempel på ”debat-trappen”	26
Den personlige stemme i den debatterende artikel.....	27
Eksempler på stile	28
Opgave 1: Problematiske relationer (Bilag 1)	28
Opgave 2 – Ung og sårbar	30
Opgave 3. Klima og kommunikation	34
Opgave 4: True Crime – virkelige forbrydelser som underholdning.....	36
Opgave 4: Digitale teknologier og undervisning.....	38
Ressourcer til arbejdet med skrivning og de to skrivegenrer	41
Retteark til den analyserende og debatterende artikel.....	42

Indledning

Den 19. maj og den 4. juni aflagde HF-eleverne skriftlig eksamen i dansk. Prøven i skriftlig dansk fordelte sig i år over to eksamensdage for at kunne afvikles i overensstemmelse med afstandskrav og forsamlingsforbud i forbindelse med Covid-19. Det betød også, at eleverne ikke har været til prøve i det samme sæt – og at censorevalueringerne således her sammenfattes ud fra evalueringen af to forskellige sæt. Censorevalueringerne har igen i år givet anledning til at dvæle ved nogle centrale spørgsmål angående de stillede opgaver samt ved nogle af de tendenser, der ses i elevernes besvarelser. Hvad det sidste angår, giver årets ”Råd & vink 2020” forslag til, hvordan der kan arbejdes videre med skriftlig dansk og skrivegenrerne i den daglige undervisning. I den forbindelse kan det anbefales også at læse ”Råd & vink 2020” for STX.

Som noget nyt forsøger vi at gøre ”Råd og vink” til et mere dynamisk format, bl.a. ved at bruge det som udgangspunkt for videre arbejde i workshops på årets FIP-kurser.

Årets sæt

De seks analyserende artikler i årets to eksamenssæt består i undersøgelser af, hvordan emner som problematiske relationer, ung og sårbar, klima og kommunikation, livskriser, sociale mediers indflydelse på relationer mellem mennesker og menneskets forhold til naturen behandles i genrer som novelle, dokumentar, debatindlæg, lyrik og taler. Emnerne i de to debatterende artikler er True Crime samt Digitale teknologier og undervisning.

19. maj 2020

Opgave 1

Titel: Problematiske relationer

Opgaveformulering

Skriv en analyserende artikel, hvor du undersøger, hvordan indre konflikter påvirker relationer mellem mennesker.

I din artikel skal du analysere og fortolke *Græshoppen* (tekst 1).

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

- at analysere og fortolke *Græshoppen* (tekst 1) med fokus på, hvordan indre konflikter og problematiske relationer fremstilles vha. samtaler og brug af symboler
- at perspektivere din analyse og fortolkning til det overordnede emne for artiklen, idet du inddrager andre eksempler fra fx litteratur, film eller artikler
- at formidle din tekstforståelse klart for din læser med en fokuseret indledning og en nuanceret afslutning

Omfang af din artikel: tre-fire normalsider à 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum)

Opgave 2

Titel: Ung og sårbar

Opgaveformulering

Skriv en analyserende artikel, hvor du undersøger fællesskabers betydning for unge.

I din artikel skal du analysere og fortolke *Skaterpigerne - Don't Give A Fox* (tekst 2a) og perspektivere til *De perfekte piger* (tekst 2b)

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

- at analysere og fortolke *Skaterpigerne - Don't Give A Fox* (tekst 2a) med fokus på hvordan iscenesættelsen og brugen af filmiske virkemidler anvendes til at karakterisere pigernes sårbarhed og udfordringer, samt hvordan fællesskabet hjælper dem
- at perspektivere til det overordnede emne for artiklen, idet du inddrager *De perfekte piger* (tekst 2b)
- at formidle din tekstforståelse klart for din læser med en fokuseret indledning og en nuanceret afslutning

Omfang af din artikel: tre-fire normalsider à 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum)

Opgave 3

Titel: Klima og kommunikation

Opgaveformulering

Skriv en analyserende artikel, hvor du undersøger forskellige måder at påvirke modtageren på i klimadebatten.

I din artikel skal du lave en analyse og fortolkning af *'FUCK YOU' til moder natur: Vi ses på Mars, når klimaet går amok og lokummet eksploderer* (tekst 3a) og give en perspektivering til *Klimastrejke* (tekst 3b).

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

- at analysere og fortolke *'FUCK YOU' til moder natur: Vi ses på Mars, når klimaet går amok og lokummet eksploderer* (tekst 3a) med fokus på argumentation og sproglige virkemidler, herunder hvordan teksten forsøger at påvirke modtageren
- at inddrage *Klimastrejke* (tekst 3b) i en perspektivering til det overordnede emne. Du skal bl.a. vurdere mediets betydning for formidlingen af budskabet
- at formidle din tekstforståelse klart for din læser med en fokuseret indledning og en nuanceret afslutning

Omfang af din artikel: tre-fire normalsider à 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum)

Opgave 4

Titel: True crime: Virkelige forbrydelser som underholdning

Opgaveformulering

Skriv en debatterende artikel, hvor du med udgangspunkt i konkrete eksempler undersøger og diskuterer, hvorvidt virkelige forbrydelser kan bruges som underholdning, idet du forsøger at overbevise din læser om dine synspunkter.

I din artikel skal du inddrage *Drop true crime – lysten til morbid underholdning skal ikke stilles med andre menneskers tragedie* (tekst 4a) samt *Dobbeltmordet* (tekst 4b) og *Mørkeland* eps. 51 (tekst 4c).

I din undersøgelse skal du særligt fokusere på:

- at diskutere det etiske aspekt i at bruge virkelige forbrydelser som underholdning. Inddrag hovedsynspunkter og argumenter fra *Drop true crime – lysten til morbid underholdning skal ikke stilles med andre menneskers tragedie* (tekst 4a)
- at underbygge dine egne argumenter med konkrete eksempler og herunder inddrage *Dobbeltmordet* (tekst 4b) og *Mørkeland* eps. 51 (tekst 4c)
- at præsentere emnet gennem en fokuseret indledning og diskussion, og forsøge at overbevise din læser gennem en stærk og velgennemtænkt argumentation med en afslutning, der markerer dit synspunkt

Omfang af din artikel: tre-fire normalsider à 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum)

4. juni 2020

Opgave 1

Titel: Livskriseser

Opgaveformulering

Skriv en analyserende artikel, hvor du undersøger, hvordan livskriseser kan skildres.

I din artikel skal du analysere og fortolke novellen *Voilà!* (tekst 1).

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

- at analysere og fortolke *Voilà!* (tekst 1), idet du bl.a. karakteriserer jeg-fortælleren, og hvordan hendes psykiske tilstand viser sig i måden, hun udtrykker sig på
- at give en perspektivering til det overordnede emne for artiklen, idet du inddrager andre eksempler på livskriseser i fx litteratur, film eller artikler
- at formidle din tekstforståelse klart for din læser med en fokuseret indledning og en nuanceret afslutning

Omfang af din artikel: tre-fire normalsider à 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum)

Opgave 2

Titel: Sociale mediers indflydelse på relationer mellem mennesker

Opgaveformulering

Skriv en analyserende artikel, hvor du undersøger sociale mediers indflydelse på relationer mellem mennesker. I din artikel skal du lave en analyse og fortolkning af *Jeg vælger Valencia* (tekst 2a) og på baggrund heraf perspektivere til *Mormor på mandejagt* (tekst 2b)

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

- at karakterisere hovedpersonen i *Jeg vælger Valencia* (tekst 2a), herunder hvordan hun fremstiller sig selv og sine forældre
- at analysere og fortolke novellens komposition, idet du overvejer, hvordan den fragmenterede form understøtter novellens tematik
- at inddrage *Mormor på mandejagt* (tekst 2b) i en perspektivering til det overordnede emne for artiklen
- at formidle din tekstforståelse klart for din læser med en fokuseret indledning og en nuanceret afslutning

Omfang af din artikel: tre-fire normalsider à 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum)

Opgave 3

Titel: Menneskets forhold til naturen

Opgaveformulering

Skriv en analyserende artikel, hvor du undersøger menneskets forhold til naturen. I din artikel skal du lave en sammenlignende analyse og fortolkning af *Alene i vildmarken* (tekst 3a) og *Morgen-Vandring* (tekst 3b).

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

- at analysere og fortolke *Alene i vildmarken* (tekst 3a) med fokus på hvordan personer og natur iscenesættes vha. filmiske virkemidler
- at analysere og fortolke *Morgen-Vandring* (tekst 3b), herunder digterjegets forhold til naturen. Du skal bl.a. fokusere på ordvalg og billedsprog
- at sammenligne hvordan de to tekster viser menneskets forhold til naturen
- at formidle din tekstforståelse klart for din læser med en fokuseret indledning og en nuanceret afslutning

Omfang af din artikel: tre-fire normalsider à 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum)

Opgave 4

Titel: Digitale teknologier og undervisning

Opgaveformulering

Skriv en debatterende artikel, hvor du med udgangspunkt i konkrete eksempler undersøger og diskuterer, om digitale teknologier påvirker os, idet du forsøger at overbevise din læser om dine synspunkter.

I din artikel skal du inddrage *Digital dannelse er en anomali* (tekst 4a) og *Debat om sociale medier i skolerne* (tekst 4b)

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

- at diskutere hvordan digitale teknologier påvirker undervisning, herunder læring og koncentration. Inddrag hovedsynspunkter og argumenter fra *Digital dannelse er en anomali* (tekst 4a)
- at underbygge din egen argumentation med konkrete eksempler fra din hverdag. Inddrag desuden *Debat om sociale medier i skolerne* (tekst 4b)
- at præsentere emnet gennem en fokuseret indledning og diskussion, og forsøge at overbevise din læser gennem en stærk og velgennemtænkt argumentation med en afslutning, der markerer dit synspunkt

Omfang af din artikel: tre-fire normalsider à 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum)

Generelt om opgavesæt

De opgaver, der stilles i et eksamenssæt, er formuleret med udgangspunkt i beskrivelserne for de enkelte skrivegenrer, der igen knytter an til Gymnasielovens overordnede formuleringer om dannelse og personlig myndighed samt til Læreplanen for dansk fra 2017, hvori danskfaget er karakteriseret ved at skulle ”forbinde sprog, kultur, historie, æstetik og kommunikation i en konkret virkelighed” gennem ”undersøgelse og produktion af dansksprogede tekster, med udgangspunkt i et udvidet tekstbegreb”¹. Opgaveformuleringerne skal således give eleverne lejlighed til at demonstrere, at sådanne undersøgelser og produktioner har fundet sted i løbet af de år, de har modtaget undervisning i faget, og at det har sat dem i stand til – også i eksamenssituationen - at forholde sig kvalificeret og personligt til forskellige danskfaglige emner og til en eller flere ukendte tekster.

Den danskfaglighed, der skal bringes i spil i en eksamensopgave og i besvarelsen af den, har både et metodisk aspekt og et mere alment aspekt. Til den metodiske danskfaglighed hører beherskelse af redskaberne til behandling af en bestemt type tekst, og denne faglighed har således primært at gøre med, hvad man isoleret set kan tænke og sige OM den pågældende tekst. Den almene danskfaglighed består i også at kunne tænke og sige noget MED (og måske IMOD) den pågældende tekst, hvilket eleven viser ved fx at kunne perspektivere teksten, positionere sig i forhold til teksten, vinkle fremstillingen af teksten, reflektere med afsæt i teksten og i det hele taget bruge sin danskfaglige viden på en relevant (og måske endda kreativ og personlig) måde i forhold til teksten. Overbetones det metodiske aspekt, kan opgavebesvarelsen blive for formalistisk, upersonlig og uvedkommende, især hvis den slavisk følger en analysemodel og ukritisk anvender de begreber og vinkler, modellen foreslår. Men mangler det metodiske aspekt helt, kan opgavebesvarelsen blive for ukvalificeret, sludrende og uden præcision. Som i så mange andre sammenhænge gælder det om at finde den rette balance.

Som det afspejler sig i de enkelte skrivegenrers grundlæggende **skriveformål** (AA: formidle din forståelse af en teksts *hvad, hvordan og hvorfor* klart for en læser; DA: forsøge at overbevise din læser om dine synspunkter), lægger de op til, at eleverne skal *benvende* deres danskfaglighed mod en intenderet modtager og gøre den relevant og vedkommende i deres egen tekst. Det kan eleverne gøre ved dels at bruge deres viden fra dansklektionerne mere aktivt i deres skrivning gennem inddragelsen af konkrete eksempler og perspektiveringer, dels ved at skrive med en personlig stemme eller skriveridentitet, der korresponderer med den valgte skrivegenre.

Begge dele øger sandsynligheden for, at de færdige produkter bliver mere vedkommende, men det stiller samtidig store krav til elevernes skriveproces. Derfor giver det god mening at bruge tid på *førskrivning*, herunder fx at planlægge sin inddragelse af danskfaglig viden, sin vinkling (i fx

¹ [file:///C:/Users/VH-jann8119/Downloads/Dansk-A-stx-august-2017%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/VH-jann8119/Downloads/Dansk-A-stx-august-2017%20(1).pdf)

indledningen), sin grundholdning (i den debatterende artikel) eller de sproglige virkemidler, hvormed man som afsender vil træde frem i teksten og engagere sin modtager.

Eksamenssættene indeholder fire opgaver: tre analyserende og en debatterende artikel og er desuden altid forsynet med beskrivelser af de to skrivegenrers egenart og krav. I de stillede opgaver kan danskfagets tre perspektiver optræde hver for sig eller blandet, og de materialer, der er knyttet til de enkelte opgaver, kan være af meget forskellig karakter, idet de skal afspejle de mange forskellige former for kommunikation om store og små aspekter ved menneskelivet, der er danskfagets interessefelt. På samme måde kan variationen i de emner, der ønskes belyst i de forskellige opgaver, være stor. Det tilstræbes dog, at emnerne enten er så målrettet noget specifikt kernestof eller har en sådan bredde, at det for enhver eksaminand er principielt muligt at demonstrere, at vedkommende har fået noget ud af sin danskundervisning, eller - med læreplanens ord - at ”arbejdet med fiktive og ikke- fiktive tekster i alle medier [har udviklet] elevernes kritisk-analytiske sans og perspektiv på verden og dem selv.”¹

De enkelte genrer

Genrerne og de enkelte opgaver har til hensigt at give eleverne et rum, hvor de på forskellig vis kan bringe deres egne stemmer i spil og på den måde øve sig i at medvirke aktivt og ansvarligt i et demokratisk samfund (jf. Gymnasieloven § 1 Stk. 4). Det betyder, at vi både som lærere og censorer skal tillade eleverne en frihed til – inden for opgavernes og genrerens rammer – at vinkle og strukturere deres skriftlige undersøgelser af tekster og danskfaglige emner. Vi bør således undgå at låse os (og eleverne) fast i mesterfortolkninger og skabeloniserede forestillinger om præcis, hvordan den enkelte besvarelse skal opbygges, og hvilke elementer den skal indeholde. Som udgangspunkt kan man henholde sig til den rammesætning, der er formuleret under fanen ”Opgavegenrer” i de elektroniske opgavesæt.

Overordnet set skal eksamensstilene vurderes på sprog, struktur, faglighed, genre/formidling og emnebesvarelse.

Sprog

- At udtrykke sig præcist og nuanceret
- At beherske skriftsprogets normer for korrekthed
- At skrive med nærvær og med en personlig stemme

Struktur

- At skrive struktureret og sammenhængende med en rød tråd
- At kunne lave naturlige overgange

¹ [file:///C:/Users/VH-jann8119/Downloads/Dansk-A-stx-august-2017%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/VH-jann8119/Downloads/Dansk-A-stx-august-2017%20(1).pdf)

- At kunne indramme stilen med en fokuseret indledning og en sikker, velovervejet afslutning

Faglighed

- At kunne gå metodisk til emnet og tekstmaterialet
- At bruge viden og begreber, der er relevante i sammenhængen
- At bringe danskfagligheden i spil; eleven skal kunne trække på sin viden fra dansktimerne, og besvarelsen skal afspejle, at eleven har haft dansk på A-niveau i 2 år

Genre/formidling

- At udtrykke sig med brug af sprog og begreber, der afspejler genrebevidsthed
- At udtrykke sig formidlingsbevidst og med respekt for modtageren
- At kunne tilpasse sproget (stemmen) efter genren
- At kunne tilpasse sproget (stemmen) efter emnet (fx ville spydig ironi næppe være passende i en reflekterende artikel om pressens dækning af flygtninge, der drukner på Middelhavet)
- At kunne tilpasse sin stemme efter den anlagte vinkel og tilgang til emnet (fx ville en gennemgående blomstersemantik næppe egne sig til en debatterende artikel, hvor man forholder sig stærkt kritisk til racisme i børnebøger)

Emnebehandling

- At besvare den stillede opgave, herunder inddrage det tilknyttede tekstmateriale, hvis opgaven kræver det

Særlige fokuspunkter ved de enkelte genrer

I censorevalueringen ser vi fra år til år, at der peges på de samme problemfelter i elevbesvarelserne af både den analyserende og den debatterende artikel. Grundlæggende handler det om mangel på dybde og danskfaglighed i forskellige variationer. Det har vi i ”Råd og vink” 2018 -19 taget op i form af anbefalinger til arbejde med *at læse centrale synspunkter ud af tekstmaterialet, at skrive en diskussion, argumentere og debattere, at skrive en god indledning, finde og holde fokus, at skrive en god perspektivering og at skrive en nuanceret afslutning*, Censorevalueringen i 2020 er ingen undtagelse. ”Råd og vink 2020” sætter i det følgende fokus på de problemfelter censorerne ser i HF’ernes besvarelser af analyserende og debatterende artikler 2020.

Hvad skal eleverne kunne, når de skriver en analyserende artikel?

- Lave en præcis, fokuseret og dybdegående analyse, hvor de undersøger det, opgaven beder dem om at undersøge
- Formidle undersøgelsen af teksten klart, vinklet og sammenhængende
- Vise blik for tekstens *hvad, hvordan* og *hvorfor*
- Gå tæt på teksten og citere centrale passager og hæve sig over tekstnedslagene vha. relevante analysebegreber. Ved analyse af filmklip, kan eleverne også underbygge med skærmlip
- Forholde sig til opgaven og teksterne på en måde, der vidner om 2 års danskundervisning på A-niveau.

Ovenstående punkter stammer fra fagkonsulentens udgivelse ”Den skriftlige eksamen og de tre eksamensgenrer i dansk stx og hf – genredefinitioner og vejledende bedømmelser af 6 elevstile”¹, der bl.a. opridser hvad eleverne skal kunne for at skrive en (vellykket) analyserende artikel. I årets censorrapport fremgår det, at der er områder med plads til forbedring, og som derfor er vigtige at stille skarpt på i den daglige undervisning. I forhold til den analyserende artikel peger censorerne særligt på to aspekter: Manglende dybde i analysen og manglende danskfaglig kvalitet i perspektiveringen.

Manglende dybde i en tekstanalyse kan skyldes flere ting, bl.a. at eleverne ikke i tilstrækkelig grad får udpeget en vinkel i deres artikel. Dette kan betyde, at de skøjter rundt på overfladen af en tekst uden sans for, hvor og med hvilke faglige begreber de skal dykke ned og læse centrale aspekter frem. Derfor hænger det at kunne skrive en *vinklet indledning* uløseligt sammen med det at skrive og formidle en analyse med dybde og relevans – og – det hænger naturligvis ligeledes sammen med elevernes evne til at forstå tekstens *hvad, hvordan* og *hvorfor* og vise blik for det ved at *gå tæt på teksten* og *citere centrale passager* for derefter at *hæve sig over dem i en kommentar eller fortolkning*.

At skrive en vellykket analyserende artikel kræver også, at eleverne kan sætte analysen ind i en større danskfaglig sammenhæng, hvorved de demonstrerer deres viden om perspektiveringen som bidrag til en bredere forståelse af emnet og teksten. Herved viser de samtidig, *at de kan forholde sig til opgaven og teksterne på en måde, der vidner om 2 års danskundervisning på A-niveau*.

En perspektivering har således tæt forbindelse til den vinklede indledning og den dybdegående analyse, fordi den viser elevens evne til at trække på deres danskfaglige viden om fx tematiske og litteraturhistoriske sammenhænge, som de kan sætte forbindelse med de pointer, analysen fremskriver.

¹ <https://emu.dk/sites/default/files/2020-04/Genre%2C%20personlig%20stemme%20og%20kommenterede%20bed%C3%B8mmelser%E2%80%99%20.doc>

I de følgende afsnit vil vi komme med anbefalinger og øvelsesideer til disse problemstillinger – og ideer til relaterede indsatser, der kan bidrage til at løfte niveauet for elevernes analyse- og perspektiveringsfærdigheder i skriftlig dansk.

Der er tænkt en progressionsmulighed ind i øvelserne, som giver mening, hvis man på holdet arbejder med at opbygge en analyserende artikel afsnit for afsnit. Øvelserne kan naturligvis også plukkes og bruges enkeltvist.

Vinklet indledning

En vinklet indledning er en indledning, der tydeligt viser, hvad fokus i artiklen er. Fokus udledes af opgavens emne og det tilknyttede tekstmateriale, og det er elevens opgave at tage fat på lige netop den flig af emnet, han/hun finder interessant, relevant, illustrativ og meningsgivende i sammenhængen og i den givne kommunikationssituation. Netop kommunikationssituationen ekspliciterer formålet med en vinklet indledning, fordi den minder os om, at der er en modtager i den anden ende af artiklen, hvis interesse for emnet gerne skal vækkes. Det er således vigtigt, at eleven i sit valg af vinkling gennemtænker, hvad hans/hendes hensigt med artiklen er, hvad emnet og teksterne lægger op til at belyse, og hvordan det bedst muligt formidles på en interessant og relevant måde til modtageren, som er ”en medborger, der interesserer sig for kultur og litteratur og er bredt orienteret i danske medier, bøger, film og aktuelle debatter samt i den danske litteraturhistorie”¹. I forlængelse heraf må eleven desuden reflektere over, om måden læseren skal ledes ind i artiklen på, skal være ud fra et alment perspektiv, en personlig oplevelse, et billede – fx fra tekstmaterialet – et citat eller måske gennem formulering af en fortolkningshypotese?²

Nedenstående øvelse giver et bud på, hvordan vi hjælper eleverne til at reflektere over disse spørgsmål. Øvelse 1 tager udgangspunkt i opgave 1 fra stilesættet maj, 2020, hvortil opgaveformuleringen lyder således:

Titel: Problematisk relationer

Opgaveformulering

Skriv en analyserende artikel, hvor du undersøger, hvordan indre konflikter påvirker relationer mellem mennesker.

I din artikel skal du analysere og fortolke *Græshoppen* (tekst 1).

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

¹ citeret fra opgavesættets definition af artiklen som genre

² <https://skriveoevelsertildansk.systeme.dk/?id=150&L=0>

- at analysere og fortolke *Græshoppen* (tekst 1) med fokus på, hvordan indre konflikter og problematiske relationer fremstilles vha. samtaler og brug af symboler
- at perspektivere din analyse og fortolkning til det overordnede emne for artiklen, idet du inddrager andre eksempler fra fx litteratur, film eller artikler
- at formidle din tekstforståelse klart for din læser med en fokuseret indledning og en nuanceret afslutning

Som indledende manøvre til den følgende række af øvelser læses Kjell Askildsens novelle ”Græshoppen”, som er den tekst, opgave 1 (maj 2020) stilles på baggrund af. Hensigten med øvelse 1, 2, 3 og 4 er, at klassen skriver moduler af den analyserende artikel for til sidste at sammenskrive den til et færdigt og gennemarbejdet produkt. Fokus i øvelserne er den *vinklede indledning* som indgang til en *stærk, danskfaglig analyse og perspektivering*.

Det kan give god mening at præsentere holdet for opgaveformuleringen inden, de læser teksten, fordi den med sine vigtige nøgleord kan fungere som en slags læseguide for eleverne, så de ved, hvad de skal fokusere på i læsningen af novellen. Desuden er det vigtigt og relevant at gennemgå opgaveformuleringen, fordi eleverne bør vide hvilke krav, der stilles til slutproduktet, og hvordan de afkoder dem.

I forhold til øvelse 1, der træner elevernes evne til at skrive en vinklet indledning, er det særligt vigtigt at notere sig emnet og de ord i opgaveformuleringen, der kan pege i retning af en vinkling: *Problematiske relationer, hvordan indre konflikt påvirker relationer mellem mennesker, og hvordan de i teksten fremstilles gennem samtale og symboler, og kender vi andre tekster, der peger på samme problematik?*

Disse ord og formuleringer kan oplagt danne udgangspunkt for en klasseanalyse af novellen ”Græshoppen” og kan evt. støtte formuleringen af en fortolkningshypotese. Klassens analyseinput noteres systematisk og tilgængeligt for alle elever. Efter fælles optakt deles eleverne i grupper og tildeles de forskellige temaer, der har været på banen i klassens analyse.

Øvelse 1

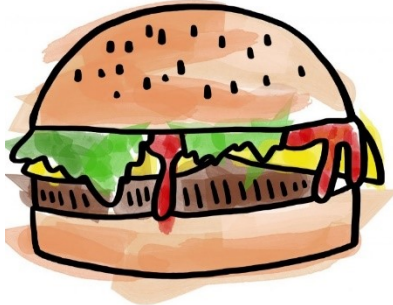
Mål	At lære at skrive en vinklet indledning
Opgave	<ul style="list-style-type: none"> • Grupperne diskuterer det tildelte tema og argumenterer for, hvorfor netop dét giver mening ift. ”Græshoppen” • Gruppen diskuterer, hvordan temaet hænger sammen med opgavens emne ”Problematiske relationer” og noterer, hvordan det kan sættes ind i en større, interessant sammenhæng? Er det fx udtryk for en bestemt

	<p>tendens i vor tid? Eller er emnet typisk for genre og litterær stil etc.? (Her kan en perspektiveringstekst evt. medtænkes)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grupperne skriver nu et bud på en indledning (ca. 10-15 linjer). Indledningen bygges op som en såkaldt tragtdindledning, der starter med overordnede refleksioner over emnet ”Problematiske relationer” (hvorfor er det interessant og relevant for læseren?), hvorefter den indsnævrer sig til at pege på ”Græshoppen” (Et eksempel på, hvordan emnet udfoldes i litteratur). Endelig formuleres den vinkel på emnet ”problematiske relationer”, teksten lægger op til. (Modtageren tages i hånden og kan trygt lade sig føre gennem analyse af emne og tekst af afsender)
Opfølgning	<ul style="list-style-type: none"> • Grupperne læser deres bud på en vinklet indledning højt for klassen. • Klassen kommer med konstruktiv kritik. Hvad fungerede godt i indledningen? Hvad fungerede mindre godt? Forslag til forbedring gives. • Øvelse 1 slutes af med, at klassen med læreren som pennfører skriver op, hvilke kriterier man kan bygge en velfungerende vinklet indledning op efter.

Dybde og danskfaglighed i analysen

En vinklet indledning har også stor betydning for sammenhængen i analysen. Indledningens vinkel bør forplante sig i artiklens analysedel og sikre den røde tråd og analysens forbindelse til opgavens emne. Den vinklede indledning skaber desuden en oplagt mulighed for at formidle et sammenhængende analytisk hele, der honorerer opgavens krav om at skrive undersøgende og analytisk om et givent emne. Hvis klassen har lavet den foreslåede forudgående analyse af ”Græshoppen” på baggrund af kravene i opgaveformuleringen, er det oplagt nu at supplere denne med mere dybdegående betragtninger. Klassen forholder sig fx i fællesskab til, hvilke andre aspekter (som ikke står i opgaveformuleringen) i teksten, det ville give mening at analysere. På denne måde rettes elevernes opmærksomhed på, at dybde i en danskfaglig analyse bl.a. skabes gennem selvstændig refleksion over, hvilke greb der afdækker dens væsentligste pointer. En måde at skabe dybde i analysen på er at lære eleverne at arbejde sig ind i teksten ved at bruge danskfaglige begreber til at indkredse dens centrale aspekter, dokumentere ved at bruge citater og kommentere/fortolke disse som opfølgning. Denne procedure kan for eleverne præsenteres som ”Citat-burgeren”, der er en elevvenlig illustration af strukturen i en tekstnær analyse. Burgerens låg repræsenterer

indkredsningen af det centrale aspekt eller tekststed, eleven vil tage fat i, bøffen repræsenterer et citat, der dokumenterer pointen og burgerens bund illustrerer fortolkningen, som opfølgning på citatet.

I slutningen af teksten er symbolikken helt tydelig: Det ser vi i følgende passage:

”Så gik han hen til vinduet. Skydækket var kommet helt tæt på; det delte himlen i to.” (1.149, s. 4)

Det truende uvejr i novellen udvikler sig i takt med konflikten mellem Jacob og Maria. Skydækket, der deler himlen i to, symboliserer Jacobs indre konflikt og det valg, han står for at skulle træffe...

Citatburgeren danner baggrund for øvelse 2, så forarbejdet til denne øvelse er en gennemgang af modellen fulgt op af en række eksempler på strukturen.

Øvelse 2

Mål	At lære at afkode strukturen i citatburgeren
Opgave	<ul style="list-style-type: none">• Eleverne læser et eksempel på en analyserende artikel om ”Problematiske relationer” (Bilag 1)• Under læsningen skal de identificere de tre dele i citatburgeren. Hvor lægges der op til et citat? Hvor bringes der citater/referencer? Hvor følges der op

	<p>og fortolkes på citatet? (brug evt. farvekoder)</p> <ul style="list-style-type: none"> Når eleverne har identificeret de forskellige lag i citat-burgeren, tager de stilling til følgende: Hvordan indkredses de nedslag i novellen, eleven ønsker at trække frem? Bruges der fx danskfaglige begreber? Hvordan bringes dokumentationen? Citat eller reference? Er der en god balance mellem disse to dokumentationsformer? Hvordan følges der op på citaterne/referencerne?
Opfølgning	<ul style="list-style-type: none"> Fælles opsamling på afkodning af elevbesvarelsen (Bilag 1), hvor klassen drøfter, hvad der fungerer godt/mindre godt i besvarelsens måde at dokumentere på og komme i dybden med tekstanalysen.

Øvelse 2 giver eleverne et solidt fundament at skrive deres egen tekstanalyse på, fordi de her lærer at afkode en måde at skabe dybde i en analyse på. Hvis klassen har lavet øvelse 1, har de allerede en indledning til den analyserende artikel om ”problematisk relationer”, og øvelse 3 er derfor det næste naturlige step, hvor de skal skrive den tekstanalyse, de har udstukket en vinkel til i indledningen. Et fælles forarbejde til øvelse 3 kan være at udarbejde en disposition, som sikrer, at tekstens vigtigste aspekter/tekstnedslag kommer med i analysen, og at de husker at bruge danskfaglige begreber til at åbne teksten med. Herunder findes et bud på et skema, der kan bruges til den fælles disposition, hvor relevante tekstnedslag sorteres, så de udgør skelettet til en fornuftig progression i analysen:

Vigtige pointer i teksten trukket frem vha. danskfaglige begreber	Tekstnedslag: Citater eller referencer	Nøgleord til fortolkning af tekstnedslag
1. Konflikten mellem Jakob og Maria -> personkarakteristik, samtaleanalyse	”Og da Maria hen mod slutningen af måltidet ville høre mere om hans fars tilstand, kolliderede	Maria: Interesse/omsorg <> Jakob: aggression/ spydighed Facework – tab af face

	spørgsmålet med en aggressiv tanke han netop havde gjort sig, og han svarede, uoverlagt afvisende: Det er svært så interesseret du pludselig er blevet i far. Der blev helt stille.” (1.42, s. 2)	Konfliktskabende kommunikation
2. ...		
3. ...		
4. ...		

Øvelse 3 er en skriveøvelse, hvor eleverne med udgangspunkt i den fælles disposition parvist skriver selve analysedelen af artiklen.

Øvelse 3

Mål	At skrive en sammenhængende og dybdegående analyse.
Opgave	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne skriver parvist et lille afsnit pr. tekstnedslag, hvor de anvender strukturen fra citat-burgen • Når de har skrevet et afsnit om alle udvalgte tekstnedslag, skal analysen bindes sammen. De skal overveje: I hvilken rækkefølge skal tekstnedslagene bringes? Er der nogle af

	tekstnedslagene, der er sammenhæng i, og som kræver en fælles optakt? Hvilke overgange skal der skrives mellem afsnittene?
Opfølgning	<ul style="list-style-type: none"> Når eleverne er færdige med analysen, bytter de med et andet par, som giver feedback og forbedringsforslag

En relevant perspektivering

Vi ser ofte et mønster i elevbesvarelsene, som viser, at de har svært ved at foretage en perspektivering, der faktisk bidrager til deres analyse eller forståelse af teksten og emnet. I de stillede opgaver kan der optræde forskellige krav til perspektiveringen. Der kan være en bestemt tekst i materialet, de bedes perspektivere til, som vi ser det i opgave 2 fra eksamenssættet 19. maj 2020, hvor eleverne bedes perspektivere til det overordnede emne for artiklen, idet de inddrager ”De perfekte piger”. Perspektiveringskravet kan også være mere åbent, som vi ser det i opgave 1 fra samme sæt, hvor eleverne bedes perspektivere deres analyse og fortolkning til det overordnede emne for artiklen, idet der inddrages andre eksempler fra fx litteratur, film eller artikler. Eleverne skal således kunne navigere både bundet og frit i perspektiveringsfeltet, nøjagtig som vi kræver af dem i den daglige undervisning. Uanset om der optræder et bundet eller frit perspektiveringskrav i opgaven, skal eleverne lære, hvad hensigten med perspektiveringen er.

Forarbejdet til øvelse 4, som handler om at skrive en relevant perspektivering, er derfor i fællesskab i klassen at opliste, hvilke læste tekster inden for fx litteratur, film eller artikler, der kan egne sig som perspektiveringstekster til ”Græshoppen”: Diskuter på klassen, hvorfor de pågældende tekster egner sig til perspektivering. Hvad bidrager de med? Hvad viser de om emnet? Hvad har teksterne til fælles?

Som afrunding på klassesdrøftelsen om perspektiveringsmuligheder læses perspektiveringen fra bilag 1 (opgave 1, maj 2020). I forlængelse heraf diskuteres, hvad perspektiveringen bidrager med, og hvordan den udvider vores forståelse om artiklens overordnede emne. Hvad fungerer godt? Hvad kunne gøres skarpere?

Perspektivering fra bilag 1:

Askildsens novelle: ”Græshoppen” har et tematisk sammenfald med novellen: ”Søndag 15:10” af Helle Helle, hvor et par ligeledes oplever store udfordringer i deres interne kommunikation. De går konstant skævt af hinanden, misforstår hinandens intentioner, og optoner deres samtale til

reelle diskussioner. Men mest sammenligneligt er, at den dårlige kommunikation i begge tekster skyldes, at samtalen tager udgangspunkt i komplementære transaktioner, hvor kommunikationen løber frem og tilbage mellem to forskellige jeg-tilstande – i begge tilfælde fra voksenjæg til barnejeg. Derudover høre begge tekster også under den minimalistiske genre. Dette ses blandt andet idet, at begge tekster tager, omhandler hverdagsbegivenheder, men under overfladen behandler et større emne.

Kjell Askildsen peger i novellen: ”Græshoppen” på, hvordan dårlig kommunikation mellem partnere, og i særdeleshed indre konflikter, kan gå hen og koste ægteskabet, hvis ikke problemerne italesættes og snakkes ud. Det gør han ved at bruge Jakob og Maria som repræsentanter for ”det moderne ægteskab”. På den måde forsøger Askildsen nemlig at sætte fokus på nogle af de årsager, der ofte ligger til grund for en skilsmisse. Derved rækker den norske forfatter en hjælpende hånd ind i et emne, der må siges at være højaktuelt.

Nu er klassen klar til selv at skrive en perspektivering til analysen af ”Græshoppen”. Med udgangspunkt i den liste af egnede, læste perspektiveringstekster, klassen har skrevet op, vælger hvert skriver-par (skrivepar fra øvelse 3) den tekst, der passer bedst til deres analyse og laver herefter (skrive)øvelse 4.

Øvelse 4 er en enkel perspektiveringsøvelse, der øger elevernes bevidsthed om, hvad en perspektivering skal bidrage med. Instrukserne i øvelsen sikrer en reflekteret inddragelse af andre tekster.

Øvelse 4

Mål	At skrive en perspektivering, der bidrager til en udvidet forståelse af et emne
Opgave	<ul style="list-style-type: none"> • Eleverne skriver en perspektivering til artiklen ”Problematiske relationer”, idet de sikrer, at refleksion over nedenstående spørgsmål indgår: • Hvad har perspektiveringsteksten til fælles med emnet ”Problematiske relationer” og novellen ”Græshoppen”? – Hvad siger den om emnet, som ”Græshoppen” ikke siger?/Hvilke pointer i ”Græshoppen” supplerer den? Hvad peger ”Græshoppen” og

	perspektiveringsteksten samlet på ift. emnet ”Problematiske relationer”?
Opfølgning	<ul style="list-style-type: none"> • Skrive-parrene bytter perspektiveringer og giver konstruktiv feed-back ud fra refleksionsspørgsmålene ovenfor.

Hvis klassen har lavet øvelse 1-4, er de nu klar til at skrive produkterne fra øvelserne sammen til en hel analyserende artikel. Det kræver naturligvis, at der arbejdes med, hvordan der kan skabes en fornuftig struktur i artiklen, og hvordan afsnittene bindes sammen.

Øvelse 1-4 giver et bud på, hvordan vi i den daglige undervisning kan arbejde med at skrive en vinklet indledning, en dybdegående og sammenhængende analyse samt en relevant perspektivering, men der er naturligvis også andre indsatsområder, der kan løfte elevernes besvarelse, bl.a. arbejdet med den personlige stemme, der hjælper eleverne til at formidle deres analyser (og debatter).

Hvad er en personlig stemme?

Der findes ikke nogen endelig definition af ’den personlige stemme’ i skriftlig dansk. Der er altså ingen færdig opskrift på, hvordan eleverne skal udtrykke sig med personlighed, engagement og nærvær. Nedenfor er der givet nogle pejlemærker til, hvordan vi som lærere elever og censorer kan kende og bør møde ’den personlige stemme’ i den danske stil.

Centralt er det, at man som læser kan mærke, at der sidder et fagligt, sagligt og velovervejet skrivende *jeg* bag teksten. Når censoren (eller læreren eller klassekammeraten) læser stilen, opstår der et *møde* mellem læseren og teksten/skriver-jeget, præcis ligesom der gør i mødet mellem fx en avislæser og en kronik/debattør.

Det kan derfor være frugtbart at møde den enkelte stil ud fra en præmis om, at der er en **kontrakt** mellem afsender og modtager: *Det skrivende jeg* skal have noget på hjerte – teksten er en formgivning af det, skriveren har på hjerte. *Læseren* møder teksten, den anlagte vinkel, jegets holdninger, fortolkningshypoteser o.l. loyalt, men ud fra en dobbelt forventning: ”Du har noget, du gerne vil dele med mig. Og du ved, hvad du skriver om”.

Helt overordnet kan man udtrykke sig med ’en personlige stemme’ på tre måder:

- 1) ved konkret/’fysisk’ at være til stede i teksten (brug af pronomenet ’jeg’, skrive selvoplevede eksempler frem, henvende sig til læseren med fx pronomenet ’vi’ eller retoriske spørgsmål, brug af metasprog o.l.)

- 2) ved at positionere sig (gennem fx stærke holdninger, en interessant vinklet indledning og afrunding, originale – måske endda overraskende – tilgange til tekst og emne, brug af viden, der ligger uden for det, man kunne forvente o.l.)
- 3) ved at anvende sproglige, retoriske og stilistiske virkemidler

Det er vigtigt at huske at

- 'den personlige stemme' skal afspejle en sproglig såvel som en faglig identitet (det skal være tydeligt, at eleven har 2 eller 3 års undervisning i dansk på A-niveau bag sig)
- 'den personlige stemme' skal varieres og moduleres, så den passer til genren og emnet
- man godt *kan* udtrykke sig personligt ved at bruge alle tre måder ovenfor, men at der ikke er noget *krav* om, at man fx bruger stilistiske virkemidler
- brugen af retoriske, stilistiske og sproglige virkemidler skal have en funktion i sammenhængen.
 - o Alliteration, sproglige figurer som anaforer, triader o.l. kan være glimrende til fx at give en central pointe tyngde og kraft
 - o Troper (billedsprog) som sammenligninger og metaforer, gennemgående semantiske kæder o.l. kan være glimrende til fx at skrive et scenarie, en stemning, et livssyn eller en holdning frem
 - o **Men:** Bruges virkemidlerne for massivt og tilfældigt, dvs. uden at tjene andet formål end at være sproglig pynt, vil de ofte virke unødigt støjende og forstyrrende, og så trækker de helhedsoplevelsen ned.

Hvordan skriver man genre- og formidlingsbevidst?

At skrive genre- og formidlingsbevidst vil sige, at man indretter sig efter konteksten: Hvilken genre skriver jeg i? Hvad skriver jeg om? Hvem skriver jeg til? I den analyserende artikel kan 'jeg' bruges, men forsigtigt og velovervejet. Her vil 'den personlige stemme' i højere grad komme til udtryk igennem vinklingen, sprogtonen og den faglige og analytiske positionering.

På tværs af genrene gælder:

- Retoriske spørgsmål
 - o kan effektivt etablere kontakt mellem afsender og modtager
 - o er velegnede til at skabe progression og fremdrift
 - o fungerer godt som overgang mellem afsnit, fx mellem konkret og abstrakt, diskussion og debat og 'hvordan?' (analytisk nedslag) og 'hvorfor?' (fortolkende udlægning)
 - o kan ændre rytmen og tempoet i teksten
 - o viser læseren, at der finder tankevirksomhed sted
 - o MÅ IKKE OVERDRIVES

- Modtageren er ”en medborger, der interesserer sig for kultur og litteratur og er bredt orienteret i danske medier, bøger, film og aktuelle debatter samt i den danske litteraturhistorie” (citeret fra opgavesættets definition af artiklen som genre). Men: Stilen skal tage udgangspunkt i, at modtageren *ikke* har forudgående kendskab til tekstmaterialet og den specifikke faglige problemstilling. Det trækker således helhedsindtrykket ned, hvis stilen er *indforstået*:
 - tekster skal altid præsenteres (forfatter, titel, udgivelsessted og -tidspunkt)
 - tekster, personer og eksempler skal kontekstualiseres. Læseren skal altså have en klar fornemmelse af, hvilken sammenhæng, de optræder i (fx: i hvilken sammenhæng en tale er blevet holdt, hvilken baggrund en forfatter eller skribent skriver ud fra o.l.)
 - den gode formidler husker at tage sin læser i hånden, når det giver mening i sammenhængen (og uden at tale ned til læseren); det kan fx være med metasproglige formuleringer som ”Dette viser os altså, at...”, ”Det fører os videre til...”, ”Som vi så tidligere...”, ”Dette tvinger os til at standse op og spørge om...”, ”Hermed bringes vi frem til et helt centralt spørgsmål...” o.l.

Den personlige stemme i den analyserende artikel

I den analyserende artikel er det i mindre grad end i den debatterende et krav, at man udfolder en personlig stemme. Det er imidlertid kendetegnende for vellykkede analyserende artikler, at man som læser sagtens kan mærke et skrivende og tænkende jeg bag analysen og teksten – også selvom der ikke gøres brug af pronomenet ’jeg’.

Den personlige stemme kommer ofte tydeligst til udtryk i:

- Den anlagte vinkel
- Indledningen og afrundingen
- Vurderingen (hvis opgaven kræver det)
- Formidlingsmæssige greb som
 - Retoriske spørgsmål
 - Metasprog, der peger på læsningen som en proces, hvor tekstmaterialet gradvist bliver åbnet med eleven som en slags suveræn ordstyrer (’Her ser vi altså...’, ’Det leder os frem til en central pointe...’, ’Sammenligner vi dette med livssynet hos Benny Andersen, springer det især i øjnene, at...’, ’Igen er det iøjnefaldende, hvordan...’)
 - Brug af kolon
 - Vekslen mellem lange og korte sætninger, bl.a. for at betone centrale pointer.

Overordnet set har skriver-jeget dog en mere tilbagetrukket og mindre synlig plads i den analyserende artikel, og sproglige, retoriske og stilistiske virkemidler bør derfor ikke have samme vægt som i den debatterende, fordi de risikerer at fjerne fokus fra analyseteksten/-teksterne. Dette

betyder dog *ikke*, at eleven ikke må give 'farve' til sproget vha. fx billedsprog, triader, beherskede allitterationer og anaforer o.l.

Hvad skal eleverne kunne, når de skriver en debatterende artikel?

Den debatterende artikel er stadig relativt ny for HF-undervisere og -censorer. Derfor er det vigtigt, vi hæfter os ved, hvad eleverne skal kunne for at skrive en debatterende artikel, så vi kan sikre konsensus i bedømmelserne af disse ved den skriftlige prøve i dansk. I udgivelsen "Den skriftlige eksamen og de tre eksamensgenrer i dansk stx og hf – genredefinitioner og vejledende bedømmelser af 6 elevstile"¹, opridses en række centrale punkter eleverne skal beherske for at kunne skrive en (vellykket) debatterende artikel. Alle disse punkter er derfor indsatser, vi skal arbejde med i undervisningen for at forberede eleverne bedst muligt på eksamen. Af listen fremgår det, at eleverne skal kunne:

- Læse de centrale synspunkter ud af teksten/teksterne og dels formidle dem klart, dels bruge dem som led i deres argumentation
- Formulere med- og modsynspunkter (*pro* og *contra*). Der skal tages afsæt i tekstmaterialet, men det er oplagt, at eleverne også trækker på deres egen viden om emnet
- Positionere sig i forhold til emnet og de forskellige synspunkter om emnet. Dvs.: på en overbevisende og velovervejede måde formulere hvor de *selv* står i forhold til emnet
- Bevæge sig både på et mere abstrakt og teoretisk debatniveau og på et konkret niveau med inddragelse af fagligt relevante eksempler, der illustrerer og underbygger synspunkterne. Eksemplerne kan være a) det supplerende tekstmateriale fra opgaven, b) stof fra undervisningen, c) noget eleverne har læst eller hørt og d) egne erfaringer og oplevelser
- Forholde sig til emnet og den faglige problemstilling på en måde, der vidner om 2 eller 3 års danskundervisning på A-niveau
- Skrive engageret og med overbevisning.

Flere af punkterne på listen var under behandling i "Råd og vink 2019". Bl.a. skrev vi her om det *at læse centrale synspunkter ud af tekstmaterialet, formulere med- og modsynspunkter* og det at *positionere sig i forhold til emnet*. Censorerne på årets eksamenssæt peger på problemstillinger, der netop vedrører disse punkter, som mangler i elevernes besvarelser. Her henvises til "Råd og vink 2019" (s. 2-11), hvor der gives anbefalinger og øvelsesideer til forarbejde/arbejde med at skrive diskuterende og debatterende.

Det tydeligste mønster, der tegner sig i årets censurevaluering er, at der i elevbesvarelserne savnes overbevisende debat. Der peges på, at ryggraden i (for) mange debatterende artikler er en parafrase af tekstmaterialet efterfulgt af en enighedserklæring og et par forkølede eksempler. For at hjælpe eleverne et par abstraktionsskridt videre, så de kan *bevæge sig både på et mere abstrakt og teoretisk debatniveau og på et konkret niveau med inddragelse af fagligt relevante eksempler, der illustrerer og underbygger*

¹ <https://emu.dk/sites/default/files/2020-04/Genre%2C%20personlig%20stemme%20og%20kommenterede%20bed%C3%B8mmelser%E2%80%99%20.doc>

synspunkterne, må vi i undervisningen have fokus på, hvordan de *debatterer* kvalificeret. Vi skal lære eleverne, hvordan *debatten* bliver artiklens rygrad og derved lever op til genrens formål om at overbevise læseren om deres synspunkter. Øvelser og anbefalinger i de følgende afsnit tager derfor fat på denne problematik.

En kvalificeret debat

Formålet med en debat er at overbevise en modtager om, at man har ret. Diskussion og debat hænger ofte tæt sammen, fordi diskussionen er med til at markere forskellige synspunkter på emnet. Hvor diskussionen søger at opnå forståelse og en vis grad af konsensus, *er debattens formål også at fremføre de stærkeste argumenter og anvende en solid og saglig argumentation for at overbevise læseren*. Det er derfor sjældent, at en diskussion og en debat kan adskilles fra hinanden. I debatten vil der ofte fra afsenders side blive anvendt forskellige argumentationsformer, som er med til at understøtte argumentationen og overbevise modtageren. Især her vil det være vigtigt at udtrykke sig med en stærk personlig stemme.

Et godt sted at starte med at lære eleverne at skrive en kvalificeret debat er at træne deres debatkompetence. De skal lære at finde det naturligt at ”mene noget” om et givent emne og formidle deres holdning slagkraftigt og overbevisende ved at bruge danskfaglighed. Det er vigtigt her at fremhæve, at argumentationsbegreber og retoriske virkemidler brugt i praksis er en lige så gyldig demonstration af danskfaglighed som argumentationsteori brugt karakteriserende og analyserende.

I øvelse 5 trænes netop det at opøve debatkompetence ved at bruge danskfaglige begreber og viden som optakt til, at eleverne skal skrive den debatterende artikel ”True crime: Virkelige forbrydelser som underholdning” (Opgave 4, 4. juni 2020). Øvelsen tager udgangspunkt i teksterne til opgaven.

Titel: True crime: Virkelige forbrydelser som underholdning

Opgaveformulering

Skriv en debatterende artikel, hvor du med udgangspunkt i konkrete eksempler undersøger og diskuterer, hvorvidt virkelige forbrydelser kan bruges som underholdning, idet du forsøger at overbevise din læser om dine synspunkter.

I din artikel skal du inddrage *Drop true crime – lysten til morbid underholdning skal ikke stilles med andre menneskers tragedie* (tekst 4a) samt *Dobbeltmordet* (tekst 4b) og *Mørkeland* eps. 51 (tekst 4c).

I din undersøgelse skal du særligt fokusere på:

- at diskutere det etiske aspekt i at bruge virkelige forbrydelser som underholdning. Inddrag hovedsynspunkter og argumenter fra *Drop true crime – lysten til morbid underholdning skal ikke stilles med andre menneskers tragedie* (tekst 4a)

- at underbygge dine egne argumenter med konkrete eksempler og herunder inddrage *Dobbeltmordet* (tekst 4b) og *Mørkeland* eps. 51 (tekst 4c)
- at præsentere emnet gennem en fokuseret indledning og diskussion, og forsøge at overbevise din læser gennem en stærk og velgennemtænkt argumentation med en afslutning, der markerer dit synspunkt

Klassen læser teksten *Drop true crime – lysten til morbid underholdning skal ikke stilles med andre menneskers tragedie* og lytter til de to podcastuddrag. Herved får de serveret en holdning til det, der er opgavens emne – at bruge virkelige forbrydelser som underholdning – og et par eksempler på, hvordan det kan udmøntes i praksis. Nu er de klar til øvelse 5.

Øvelse 5

Mål	At opøve debatkompetence og argumentere
Opgave	<ul style="list-style-type: none"> • Øvelsen går ud på, at eleverne skal ”lege” Mads og Monopolet. • Eleverne deles i grupper og får til opgave at formulere et dilemma, der udspringer af problematikken i teksten <i>Drop true crime – lysten til morbid underholdning skal ikke stilles med andre menneskers tragedie</i> • I forlængelse af dilemmaet skal de skrive pro-og contra- stikord til dilemmaet. • Nu sætter to grupper sig sammen og debatterer deres dilemmaer på skift. Hver gruppe vælger en ordstyrer, som er ”Mads” og makkergruppen er ”Monopolet”.

	<ul style="list-style-type: none"> • ”Mads” præsenterer dilemmaet og giver på skift ordet til monopoldeltagerne. ”Mads” opgave er at kaste pro- og contra-mulighederne på banen, så der opstår reel debat. • De øvrige gruppemedlemmer, hvis dilemma debatteres, tager noter til, hvad monopolisterne mener om dilemmaet.
Opfølgning	Grupperne går hver til sit og formulerer ud fra noterne, hvilke forskellige synspunkter på dilemmaet, der kom til udtryk.

Øvelsen kan laves i flere variationer. Der kan lægges forskellige faglige benspænd ind i opgaveinstruksen, som fx at der SKAL bruges konkrete eksempler i de fremførte argumenter eller der SKAL bruges en gendrivelse osv. Disse benspænd er med til at øge elevernes opmærksomhed på, at de skal inddrage deres danskfaglige viden, når de skal bygge en overbevisende argumentation op.

Et af kravene til den debatterende artikel er, at eleverne skal bruge konkrete eksempler i deres argumentation, som det fremgår i opgaveformuleringen. Eksemplerne skal være fagligt relevante og illustrere/underbygge elevens synspunkt. Eksemplerne kan være fra det supplerende tekstmateriale (her de to podcast-uddrag), stof fra undervisningen eller noget, der stammer fra elevernes egen erfaringsverden. Uanset hvor eksemplerne stammer fra, er det vigtigt, at eleven kan demonstrere brugen af konkrete eksempler som rygdækning og herved styrke sin argumentation og gøre den nærværende for den læser, der skal overbevises.

I opgavesættet fra 4. juni 2020 handler den debatterende artikel om digitale teknologier og undervisning, hvilket må siges at være et felt, alle vores elever har en eller anden form for erfaring med – særligt efter en længere periode med virtuel undervisning. Trods det, oplever censorerne, at meget få elever trækker på denne oplagte erfaring som konkret eksemplificering af, hvordan digitale teknologier påvirker os – bl.a. i undervisning. I besvarelserne af denne opgave har eleverne generelt svært ved at hæve sig op på et mere abstrakt og teoretisk debatniveau, bl.a. fordi de anvendte konkrete eksempler ofte er snævre personlige erfaringer, som eleverne ikke evner at veksle til generelle og mere abstrakte problemstillinger. Derfor kan øvelser, der lærer eleverne at veksle mellem konkret og abstrakt give god mening at arbejde med i undervisningen.

Øvelse 6 er derfor en helt grundlæggende træning i at finde synspunkter i en tekst og mod- eller medargumentere med udgangspunkt i et konkret eksempel, der kan løftes op til at sige noget generelt i debatten.

Udgangspunktet for øvelse 6 er opgave 4 fra 4. juni-sættet 2020 (se boksen nedenfor). Øvelsen lægger op til, at klassen skal skrive den debatterende artikel om ”Digitale teknologier og undervisning”. Derfor læses/ ses det tilknyttede tekstmateriale som forberedelse til øvelsen.

Titel: Digitale teknologier og undervisning

Opgaveformulering

Skriv en debatterende artikel, hvor du med udgangspunkt i konkrete eksempler undersøger og diskuterer, om digitale teknologier påvirker os, idet du forsøger at overbevise din læser om dine synspunkter.

I din artikel skal du inddrage *Digital dannelse er en anomali* (tekst 4a) og *Debat om sociale medier i skolerne* (tekst 4b).

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

-at diskutere hvordan digitale teknologier påvirker undervisning, herunder læring og koncentration. Inddrag hovedsynspunkter og argumenter fra *Digital dannelse er en anomali* (tekst 4a)

-at underbygge din egen argumentation med konkrete eksempler fra din hverdag. Inddrag desuden *Debat om sociale medier i skolerne* (tekst 4b)

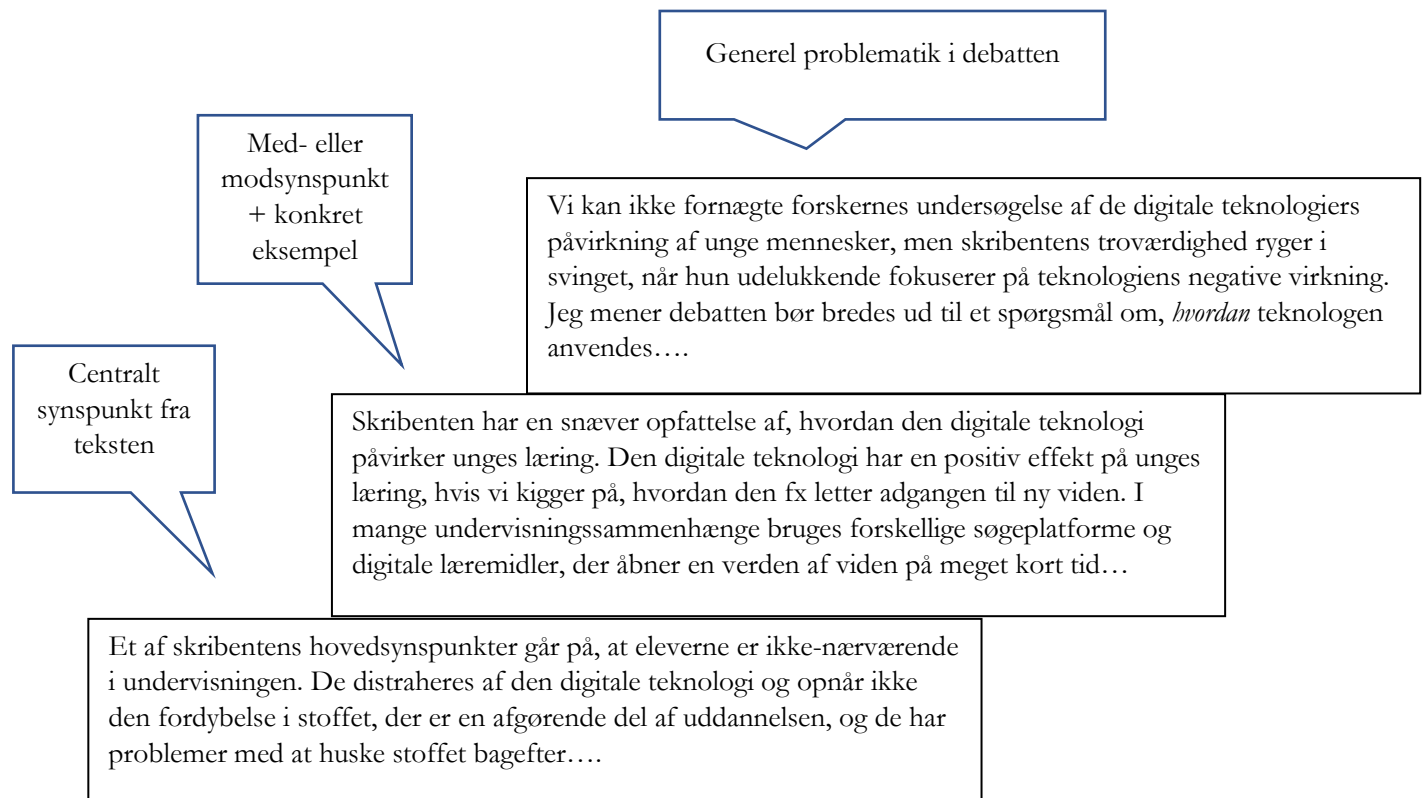
-at præsentere emnet gennem en fokuseret indledning og diskussion, og forsøge at overbevise din læser gennem en stærk og velgennemtænkt argumentation med en afslutning, der markerer dit synspunkt

Øvelse 6

Mål	At lære at argumentere med udgangspunkt i konkrete eksempler.
Opgave	<ul style="list-style-type: none">• Klassen har læst teksten <i>Digital dannelse er en anomali</i> og set indslaget <i>Debat om sociale medier i skolerne</i>.• Læreren indleder øvelsen ved at tegne en ”trappe” på tavlen, der skal illustrere pointen med øvelsen, nemlig at debat opstår ved at skrive sig op imod et synspunkt og sige noget generelt om debatten. Trappen viser abstraktionen fra det konkrete synspunkt til den generelle iagttagelse. (Se eksempel på ”Trappen” nedenfor)• I fællesskab udpeges det mest centrale synspunkt i <i>Digital dannelse er en anomali</i>. Synspunktet skrives ind på første trappetrin.• Nu formulerer klassen sammen et bud på et med- eller modsynspunkt, der forankres i et konkret eksempel – gerne taget fra <i>Debat om sociale medier i skolerne</i>. Det skrives ind på trin 2.• På trin 3 skal klassen nu formulere forbindelsen mellem det konkrete eksempel, der støtter synspunktet og en mere generel problematik i debatten.
Opfølgning	Hvis klassen har fundet mere en ét synspunkt i <i>Digital dannelse er en anomali</i> gentager de

	proceduren i grupper og læser slutresultatet højt.
--	--

Eksempel på ”debat-trappen”

At kunne debattere kvalificeret og overbevisende hænger således sammen med at kunne finde sit ståsted i debatten og gøre det tydeligt, hvilken position man indtager som skribent. Det kan eleverne markere ved tydeligt at skrive, hvilken holdning de har til emnet, og ved at bruge en række konkrete og relevante eksempler at bygge deres argumentation op omkring. Når de gør dét, er deres personlige stemme i spil og de kommer til at fremstå seriøse, vidende og engagerende for læseren. Der er dog flere måder at arbejde med den personlige stemme på – fx i form af en sproglig og

formidlingsmæssig bevidsthed – som kan gavne elevernes troværdighed og gennemslagskraft i den debatterende artikel.

Den personlige stemme i den debatterende artikel

Det er et centralt kendetegn ved både avisernes og nettets debatindlæg og eksamensgenren den debatterede artikel, at man som læser kan mærke, at der står et skrivende og engageret jeg bag ordene. Dette 'skriver-jeg' – eller 'personlige stemme' – kommer tydeligst til udtryk gennem *en klar positionering*, dvs. afsenderens egne holdning(er) til emnet, samt brugen af *konkrete eksempler*, der afspejler viden og indsigt. Med til eksamensopgaven hører som hovedregel eksempler. Det kan være tilstrækkeligt at bruge disse eksempler, men ofte vil det styrke argumentation, hvis eleven anvender et eller flere supplerende eksempler.

Den sproglige indpakning er næsten lige så vigtig som positioneringen og eksemplerne. Nogle af genrens mest udbredte greb er:

- Ordvalg og styrkemarkører, dvs. sproglige op- og nedtoninger
- Humor
- Ironi
- Indigneret sprogtone
- Velovervejet brug af appelformerne patos, logos og etos
- Litterære virkemidler, fx metaforer, sammenligninger og stærke billeder
- Rytme og tempo, fx kortere sætninger og dermed et hurtigere tempo til at understrege en vigtig pointe
- Tegn, fx ... eller !
- Anaforer, triader og andre gentagelsesfigurer
- Retoriske spørgsmål
- Direkte læserhenvendelse
- Metasprog
- Gennemgående billedsprog, semantik og/eller scenarier

Det er imidlertid afgørende, at eleven er bevidst i sit valg af virkemidler (og ikke fx slavisk følger listen ovenfor) samt at brugen af virkemidler aldrig fjerner fokus fra indholdet. De forskellige greb skal altså ikke tænkes som pynt, men som virkemidler, der styrker artiklens pointer og påstande. Hvis eleven vælger fx at bruge en anafor eller allitteration, skal det være fordi, der er en pointe, han eller hun gerne vil give særlig vægt. Lige så vigtigt er det, at sproget og virkemidlerne afstemmes efter emne og vinkel. Hvis der anlægges en stærkt kritisk vinkel på et emne eller en person, giver det fx god mening at bruge kraftige styrkemarkører og bidsk ironi. Omvendt vil onkelhumor, underfundige ordspil eller blomstrende metaforer sjældent passe særlig godt med en alvorstung og stærkt kritisk vinkel.

Eksempler på stile

Herunder følger en række eksempler på elevbesvarelser, der alle har fået 12 til eksamen. Der er ikke tale om eksemplariske stile, så det anbefales, at de bruges i undervisningen som analysetekster, hvor eleverne fx finder styrker og svagheder ift. genre, analytisk dybde, sprog, opbygning og struktur, formidling, personlig stemme etc. De første 4 elevbesvarelser er fra maj-sættet, den sidste er fra juni-sættet.

Opgave 1: Problematiske relationer (Bilag 1)

I dag ender flere og flere ægteskaber sine dage på kommunekontoret, hvor en underskrevet skilsmissekontrakt proklamerer det endelige brud. I novellen: ”Græshoppen” fra novellesamlingen: ”Hundene i Thessalonike”, skrevet i 2002, giver Kjell Askildsens sit bud på hvorfor, idet han præsenteres læseren for et eksempel på, hvordan indre konflikter og dårlig kommunikation kan påvirke relationen mellem mennesker så meget, at der i værste fald kan koste et ægteskab ¹.

I Askildsens novelle præsenteres læserne fra første linje til tekstens to centrale karakterer; hovedpersonen Jakob og hans kone Maria. Jakob er vred på Maria og føler sig uretfærdigt behandlet, fordi hun tidligere på aftenen, i gæsters påhør, kom med en urimelig bemærkning. Men i stedet for at konfrontere hende om dette, tilbageholder han sin frustration og drikker et glas vin alene. Næste dag kommer Marias lillesøster Vera på besøg, men Jakob beklager og siger at han skal besøge sin far. Han køre alene hen til en cafe, og bruger tiden på at læse avis og ryge cigaretter. Da han kommer tilbage, venter Maria og Vera ham, og de sætter sig straks til bordet. Senere på aftenen sætter Vera sig ud til Jakob, der har isoleret sig ude på verandaen. Her ryger de to cigaretter og Jakob siger til Vera, at hun er pæn. Pludselig trækker det op til tordenvejr, og Vera tager hjem. Jakob finder Maria alene i deres seng, hun er bange for tordenvejret.

Askildsen indleder sin novelle i et in medias res. Læseren begiver sig derved ud i en læseoplevelse med en bunke af ubesvaret hv-spørgsmål. På den måde kræver Askildsens novelle, at læseren fra start af er opmærksom på sproget og dets sparsomme informationer, der kun til nøds besvarer ét af de mest essentielle spørgsmål: Hvordan er den indbyrdes relation mellem de to centrale aktører? For at besvare dette spørgsmål, må læseren gøre brug af samtale-analyse, da Askildsens minimalistiske sprog ikke servere denne information eksplicit. Dette lader sig eksempelvis gøre i tekststykket, hvor ægteparret spiser aftensmad med Marias lillesøster Vera, og Maria spørger ind til Jakobs far, hvortil Jakob svarer: ”Det er svært så interesseret du pludselig er blevet i far... Så sagde Vera stilfærdigt: Det var ikke pænt sagt, Jakob. Nej svarede han... men det har du heller ikke noget med at gøre.... Nu tror jeg du bliver nødt til at forklare dig, sagde Maria. Han svarede ikke². ” I samtalen bliver det hurtigt klart, at Jakob stadig bærer

¹ Græshoppen”, 2002.

² Kjell Askildsen: ”Græshopper”, s. 2, 2002.

nag fra gårdsdagen, hvor Maria kom til at fornærme ham med sin ”urimelige” bemærkning. For helt umotiveret langer hovedpersonen nemlig her en ansigtstruende handling over middagsbordet, idet han konfrontatorisk beder Vera om at blande sig udenom. På den måde bryder Jakob fuldstændigt med høflighedsprincippet og den gode dialogskik, idet han lader Vera, gæsten, tabe ansigt. Dette kan Maria ikke acceptere, og hun indtager derfor et forældrejag overfor Jakob, idet hun kommer med en handlingsregulerende sproghandling, der beordre Jakob til at forklare sig overfor den forurettede gæst. Dette får kun Jakob, der med sin barnlige og umodne opførsel frivilligt har indtaget et barnejag, til at blive endnu mere provokeret. Der er med andre ord en ulige magtbalance mellem de to samlever, hvilket formodentligt ligger til grund for den indre konflikt, som Jakob kæmper med.

Dog er det ikke alene i samtalerne, at ægteparrets problematiske relation afspejles. For også i tekstens mange symboler bliver det klart, at Jakob og Marias relation er udfordret. Dette ses eksempelvis i tekststykket, hvor Vera og Jakob efter maden har sat sig ud på verandaen, og Vera giver sig til at fortælle om græshopper: *”Da jeg var barn, sagde hun, forbandt jeg altid august, især aftenne, med græshopper, deres sang. Jeg syntes den var så køn. Nu er der ingen græshopper mere¹.”* I tekststykket bliver græshopperne, som også ligger navn til novellens titel, kædet sammen med Veras positive barndomsminde om augustaftenne, og de kommer derved til at repræsentere noget godt eller i hvert faldt positivt. Men at Vera til sidst i sætningen pointerer, at der ikke længere er græshopper, bliver et symbol på at Jakob og Marias ægteskab er gået i stå. Den gnist som de engang havde sammen, er nu udslukket, og deres engang så kønne ”sang” er forstummet, erstattet af stilhed. At Askildsen har valgt at kalde novellen for ”Græshoppen” skyldes altså formodentligt, at han ønsker at sætte et tematisk fokus på ægteparrets indbyrdes relation.

En anden vigtig pointe understreges ligeledes igennem et symbol i det tekststykke, hvor Jakob har søgt ind på gæsteværelset efter at Vera er gået. Her sætter han sig på en stol og kigger ud på himmelen: *”Skydækket var kommet helt tæt på; det delte himmelen i to.... det var blevet næsten helt mørkt. Så blev der med ét helt lyst, og nogle sekunder senere hørtes en fjern torden. Nu bliver Marias bange tænkte han. Der kom flere lyn og mere torden; han talte sekunderne; intervallerne blev kortret og kortere. Nu er hun bange, tænkte han².”* I teksten bruges skyerne som et symbol på Jakobs indre konflikt; at han har svært ved at være i ægteskabet med Maria. At skydækket nærmer sig og deler himlen i to, symboliserer dermed, at Jakobs indre konflikt har bredt så så meget, at det nu stiller ham i den position, at han skal træffe et valg: Han skal vælge side, enten skal han vælge den overskyede del af himmelen eller den blå side af himmel. Jakob skal med andre ord gøre det op med sig selv, om han vil fortsætte sit ægteskab med Maria eller skilles fra hende. I tekststykket forklares det altså, hvorfor Jakob og Marias ægteskab er gået så skævt.

På baggrund af de sproglige iagttagelser og analyse af teksten, kan man fortolke novellen som et billede på den situation, mange ægteskaber i dag befinder sig i. For flere og flere ægteskaber ender i dag sine dage på kommunekontoret, hvor en underskrevet skilsmissekontrakt proklamere det

¹ *Græshopper*, s. 2, 2002.

² *Græshopper*, s. 4, 2002.

endelige brud. Askildsen beskriver altså i novellen nogle af de udfordringer, der *kan* ligge bag en skilsmisse: Mislykkedes kommunikation og indre konflikter.

Askildsens novelle: ”*Græshoppen*” har et tematisk sammenfald med novellen: ”*Søndag 15:10*” af Helle Helle, hvor et par ligeledes oplever store udfordringer i deres interne kommunikation. De går konstant skævt af hinanden, misforstår hinandens intentioner, og optoner deres samtale til reelle diskussioner. Men mest sammenligneligt er, at den dårlige kommunikation i begge tekster skyldes, at samtalen tager udgangspunkt i komplementære transaktioner, hvor kommunikationen løber frem og tilbage mellem to forskellige jeg-tilstande – i begge tilfælde fra voksenjæg til barnejeg. Derudover høre begge tekster også under den minimalistiske genre. Dette ses blandt andet idet, at begge tekster tager, omhandler hverdagsbegivenheder, men under overfladen behandler et større emne.

Kjell Askildsen peger i novellen: ”*Græshoppen*” på, hvordan dårlig kommunikation mellem partnere, og i særdeleshed indre konflikter, kan gå hen og koste ægteskabet, hvis ikke problemerne italesættes og snakkes ud. Det gør han ved at bruge Jakob og Maria som repræsentanter for ”det moderne ægteskab”. På den måde forsøger Askildsen nemlig at sætte fokus på nogle af de årsager, der ofte ligger til grund for en skilsmisse. Derved rækker den norske forfatter en hjælpende hånd ind i et emne, der må siges at være højaktuelt.

Opgave 2 – Ung og sårbar

Fællesskab er vigtigt for alle os mennesker. Men intet tidspunkt i livet har man mere brug for at høre til et sted end i de forvirrende og frustrerende teenageår. Man ved ikke hvem man selv er endnu, det kommer man nok aldrig helt til. Men specielt i den tid levet i usikkerhed kan det være svært at stå alene med den store opgave. Det er vigtigt at have et sted hvor man kan føle sig hørt og forstået af andre som kæmper en lignende kamp. De relationer kan give en styrke og mod til at realisere sig selv i fællesskab med andre. Uddraget fra dokumentaren ved navn *Skaterpigerne – Don't Give A Fox*, sendt på DR3 den 15. maj 2019, omhandler en gruppe piger der har dannet sig et fællesskab ud fra deres fælles kærlighed for at stå på skateboard. Udover at skate sammen støtter de hinanden følelsesmæssigt, samt som gruppe har de mod på at dyrke deres interesse i den ellers drengedominerede skater-verden.

Dokumentaren starter med en etablerende scene, hvori grundlæggeren af gruppen får gruppens logo af et rævehoved tatoveret. Kameraet filmer rundt og vi ser flere fra gruppens ansigter i nær, det føles meget intimt da de sidder tæt sammen og kameraet også følger dem tæt. Scenen er til for at etablere dem som seje. Kameraet zoomer tæt ind på en af pigernes læbetatovering af ordet ”Satan”, en tydelig rebelsk handling fra hendes side som sættes i fokus på af dokumentaren. En af pigerne siger også således; ”*Ej hvor spændende, beste det er jeg også helt vild med*”¹ med en sarkastisk tone. Hun beskriver derved en klar adskillelse mellem deres gruppe og stereotypen man forbinder med piger i deres aldersgruppe.

Herefter introduceres dokumentarens titel samt hver af pigerne der deltager. Det indikeres ved at der klippes til pigerne, der skater med den synkron lyd af et hiphopnummer sunget af en kvindelig sanger lagt over. Det fastlægges flere gange at fokuset i dokumentaren er pigernes sammenhold og deres møde med skateboarding som sport. Her indikeret ved sangen og tidligere ved selve navnet på dokumentaren *Skaterpigerne*.

Der klippes til lederen, som beskriver deres eneste regel i gruppen ”Don’t Give A Fox”, at man giver highfives når nogen falder. Hun beskriver tydeligt at i gruppen lægges der vægt på og give plads fejl og derved at bygge hinanden op. I dokumentaren vises mange klip af dem der skater sammen, men en anden af pigerne siger om gruppen ”*det er også mere end det*”¹. Vi ser hende i et rum med dæmpet naturligt lys, hvor hun sidder på en seng, det føles meget ærligt og personligt som vi ser hende siddende i halvtotal. Der klippes til en anden fra gruppen der beskriver gruppens medlemmer; ”*Vi er sådan lidt underlige alle sammen*”², om hvordan de finder sammen som mennesker der måske ikke passer ind andet steds. Pigen fra værelset fortsætter; ”*vi er også skrøbelige, og kæmper med mange af de samme ting*”³, mens der vises halvtotale klip af pigerne der krammer, om hvordan de ikke kun skater sammen men også støtter hinanden emotionelt.

Fokus falder på lederen som sidder i skaterhallen og ser på de andre, hun ses i sideprofil som om kameraet blot observerer. Igennem dokumentaren er filmholdet udeladt, som her hvor lederen svarer på et spørgsmål omkring hvorfor hun startede gruppen. Selve spørgsmålet er udeladt af dokumentaren, ”*Rigtig godt kunne tænke mig at skate med nogle andre piger, fordi jeg tænkte det nok var mere trygge rammer for mig selv*.”⁴ svarer hun. Lederen udtrykker hendes usikkerheder ved at komme ind i skater-miljøet, og uddyber; ”*jeg synes det var rigtig svært at komme ind i miljøet, for jeg var helt vildt bange for at gøre mig selv til grin. Jeg var bange for at når jeg kom ind og væltede og mine bryster ville flyve ud over det hele, at drenge så ville stoppe og pege og grine af mig*”⁵. En usikkerhed både omkring hendes evner som skater, men også omkring at være en af de få piger iblandt skaterne.

Dokumentaren klipper til alle pigerne der sidder sammen, her bruges der halvnær klipning på dem der taler, men der klippes også til de andres reaktioner. Det giver en føles af at sidde med i samtalen, samt at pigerne virkelig lytter til hinanden og som gruppe står bag det der bliver sagt.

¹ 01.12 - (DR3, Skaterpigerne - Don't Give A Fox, 15. maj 2019)

² 01.16 - (DR3, Skaterpigerne - Don't Give A Fox, 15. maj 2019)

³ 01.25 - (DR3, Skaterpigerne - Don't Give A Fox, 15. maj 2019)

⁴ 02.45 - (DR3, Skaterpigerne - Don't Give A Fox, 15. maj 2019)

⁵ 02.53 (DR3, Skaterpigerne - Don't Give A Fox, 15. maj 2019)

Flere af pigerne beskriver en usikkerhed ved at tage ud og skate alene, og hvordan det at være i

gruppen giver dem mod. Pigen i den grå hættetrøje fortæller om hvordan hendes mentalitet har ændret sig ved at være i gruppen; *"jeg har brugt så mange timer at mit liv på at sidde og kigge på andre folk der havde det sjovt, hvad end det var at danse eller spille fodbold, eller gøre sig selv til grin på en eller anden måde. Fordi det turde jeg ikke. Det tør man sådan sammen med jer, man tør at være sig selv og man bliver modig af at skate"*. Mens hun taler, klippes der igen til andre piger i gruppen som smiler støttende og nikker i enighed. Oplevelserne at ikke turde være sig selv og angsten for at gøre sig til grin er nogle af de alle deler. Men med gruppens støtte og sportens natur har de kunne udfolde mere af sig selv. Som lederen beskriver det; *"det er nødvendigvis ikke fordi vi er de bedste skatere, men vi er seje når vi er sammen. Og kan rykke på nogle grænser både ved vi er piger, men også ved at vi godt tør at være i en skatepark uden at være de sejeste."*⁸. At det både handler om have mod på at gå imod kønsstereotypen i samfundet og om at lære at acceptere sig selv.

En anden dokumentar omhandlende sårbare unge der igennem fællesskab finder mod og accept, er DR3s *De perfekte piger* hvor første afsnit blev sendt den 26. september 2018. I et uddrag fra dokumentaren ser vi pigerne mødes for allerførste gang. Hver pige introduceres sammen med programmets fokus, lig det i *Skaterpigerne*. Samt ser vi meget igennem pigernes håndholdte kameraer igen lig den første dokumentar, det giver et meget ærligt og jordnært synspunkt i begge. Begge dokumentarer fokuserer på piger der kæmper hver deres kamp, og om hvordan et positivt fællesskab kan give dem styrke og mod til at gå igennem hvad end de går igennem. De to største forskelle er hvilket tidspunkt vi møder de to grupper og hvordan de to grupper blev til. Gruppen i *De perfekte piger* er først lige mødes, og er sat sammen af skaberne af programmet. I uddraget deler de hvorfor de har brug for gruppen, meget lig hvordan pigerne i *Skaterpigerne* beskriver hvad gruppen har gjort for dem. En af pigerne siger nemlig; *"Jeg tror at jeg har brug for at der er nogen andre, der tvinger mig til at fjerne facaden for det er jeg rigtig dårlig til selv at gøre"*⁹.

Forskelligt fra pigerne i den første dokumentar har de her piger meget fokus på facade. De er meget på sociale medier og står højt socialt, de er ikke outsiders som mange af skater-pigerne. Men usikkerheden omkring en selv og trangen til at passe ind et sted ses i begge ender af det sociale hierarki. En anden meget tydelig forskel ses i pigernes udtryk, som deres tøjstil og interesser. Hvor pigerne i *Skaterpigerne* har et mere typisk maskulint udtryk, med mere poset tøj, kasketter og tatoveringer. Har pigerne her, et meget mere feminint udtryk, med lysere farver, makeup og langt hår. I *Skaterpigerne* er der fokus på deres brud med en mandsdomineret skater-verden. Samme brud med normen er der også i *De perfekte piger*, her er det i stedet med stereotypen om den perfekte pige i skolen og på instagram.

Mange unge kæmper med at finde dem selv, og acceptere det de så engang finder frem til. Meget af det har med at gøre at den alder er en svær tid, hvor man lige pludselig skal finde sit fodfæste i en meget stor og kompliceret verden. Men også i hvordan vi som samfund er meget individualiserede,

fællesskabet er blevet nedprioriteret. Og følelsen af at høre til som er så ekstremt vigtig, er noget vi skal ud og finde for os selv. Der er der selvfølgelig også en fordel, da siden vi selv skal ud og lede, finder vi måske noget som vi slet ikke vidste vi ledte efter. Og derved finder vores specielle plads hvor vi kan udvikle os. Men der er selvfølgelig et samfund omkring os vi stadig skal tage stilling til. Og selv i vores senmoderne samfund er der stereotyper og normer der skal nogle gange skal brydes med, men det heldigvis nemmest gjort i fællesskab.

⁷ 03.40 - (DR3, Skaterpigerne - Don't Give A Fox, 15. maj 2019)

⁸ 04.38 - (DR3, Skaterpigerne - Don't Give A Fox, 15. maj 2019)

⁹ 03.50 (DR3, De perfekte piger, Afsnit 1, 26. september 2018)

Opgave 3. Klima og kommunikation

Klimadebatten er noget der fylder meget i politik i nyere tid, men på trods af at den er så omtalt bliver der ikke gjort særligt meget ved det og debatten bliver ofte skiftet over på mindre relevante emner. Dette er Jacob Skyggebjerg stærk modstander af og det giver han udtryk for i hans artikel.

Artiklen ”’FUCK YOU’ til Moder Natur: Vi ses på Mars, når klimaet går amok og lokummet eksploderer” er skrevet af Jacob Skyggebjerg som en dansk forfatter, debattør og rapper. I teksten bliver der snakket om klimaet og hvordan politikerne i Danmark og omverdenen kontinuerligt har forsømt problemet. Artiklen blev bragt i Politiken den 21. maj 2017 og artiklens modtagere er derfor primært Politikens læserskare. I artiklen gør han meget brug af lav stil og er meget uformel i hans tale det fremkommer allerede i de to første ord i overskriften ”FUCK YOU” skrevet med store bogstaver. Denne brug af bandeord i overskriften fanger ens øjne og skaber interesse for hvad han har at sige da det ikke typisk er noget man ser i en avisoverskrift, det maler også et meget godt billede af indholdet af artiklen hvor han tydeligvis er sur og oprevet over samfundets tilgang til klimadiskursen. Dette kommer han også ind på når han nævner: ”Nej. Så er det straks mere bekvemt med Liberal Alliances Carsten Bach, der insisterer på at tale om »klimasvingninger« frem for klimaændringer – eller, som vi, os alle sammen – samstemmigt burde kalde det: »klimadestruktion.» Her fremlægger han hvordan politikerne kan ændre billedet af virkeligheden ved at ændre ordet klimaændringer til klimasvingninger, og dermed fjerne nogen af de negative konnotationer associeret med ordet. Jacob Skyggebjerg forholder sig kun almensprogligt i artiklen men han gør også teksten meget personlig blandt andet ved brug af personlige pronomener som vi og jeg men også den måde han flere gange skriver ”Smileyface” som reference til emoji'en på ens telefon der skal forestille et smilende ansigt dette er en form for slangudtryk. Når han eksplicit skriver smileyface, bliver det brugt sarkastisk og til humoristisk effekt da det virker lidt absurd at skrive det så pludseligt efter en sætning, det refererer på samme tid også til måden han mener at vi som samfund ignorerer det relevante klimaproblem og kun tænker på ting der påvirker os i nuet som om alt er godt: ” Nu mangler vi bare noget sol og varme. Smileyface.” I artiklen gør han også brug af sammenligninger, han sammenligner for eksempel økonomiens uvillighed til at omstille sig med et besøg hos lægen: ” Det er hovedsagelig økonomi, det handler om: Vi kan ikke stille om, siger vi. Det vil være katastrofalt for økonomien. Men hvis man er ved at dø af forædthed, og lægen siger, man skal dø i morgen, hvis ikke man stopper, så kan man også godt stoppe – bum. Man siger jo ikke: Ahr, jeg bliver da nødt til at skære langsomt ned.” Dette er selvfølgelig en overdrivelse men den understreger meget godt hans pointe og situationens alvor. Han gør rig brug af metaforer forskellige steder i artiklen som for eksempel ”når lokummet eksploderer,” ”sætte datoen for dommedag” eller ” Baljen er for længst flydt over” dette billedsprog yderligere maler et billede af hvor uholdbar en løsning på problemet det er at ignorere det.

Jacob Skyggebjergs hovedpåstand i artiklen er at verdenen bevæger sig i retning af at være umulig at redde hvis ikke vi gør noget ved klimaet og at politikerne skal begynde at fokusere på denne overhængende fare i stedet for at ignorere det. En af hans belæg for at vi bliver nødt at gøre noget ved klimaet er et retorisk spørgsmål: ”Forskere har påvist, at disse naturlige ’klimasvingninger’ sker 170 gange hurtigere med menneskelig påvirkning, og det er bare fakta i

dag. Hvordan mon det ser ud i 2100, når planetens befolkning tæller 11 milliarder mennesker?" Her er hjemmelen at problemet bare vil fortsætte med at vokse på grund af antallet af mennesker naturligt også vokser. Han bruger også rygdækning i form af at nævne hvad forskere har sagt om sagen dette gør det også til et autoritetsargument. Tidligere i artiklen bruger han en gendrivelse hvor han nævner et modargument til klimatiltag som er at man skal tage hensyn til økonomien, men det modbeviser han ved at fortælle at hvis ikke vi gør noget ved klimaproblemet først, vil der slet ikke være en økonomi at tage hensyn til. Et andet modargument han kommer med til hans påstand, er at politikerne prioriterer deres egen popularitet højere end at tage en upopulær beslutning der er essentiel for alles bedste: " Og her nærmer vi os problemet og dets løsning: Politisk vilje. Politisk ryggrad. At sørge for, at der bliver gjort det, der er brug for, også når befolkningen knyr – så må man arbejde på at opelske en bevidsthed om det, der er nødvendigt: At det er det bedste for befolkningen selv. At det er livsnødvendigt." Jacob Skyggebjerg generaliserer også meget når han omtaler politikerne og fremstiller dem som om de alle kun ønsker at være i politik for magt og prestige.

Artiklens primære appelform er patos da han ret tydeligt er frustreret over klimaproblemet dette ses både ved hans anvendelse af bandeord men også hans brug af personlige pronomener som skaber nærhed mellem forfatteren og læseren og gør teksten meget personlig. Udover dette er hans humor som går igen flere gange i artiklen også med til at gøre at han appellerer til patos. Han anvender også etos ved at nævne hvad forskere har udtalt om emnet.

Denne klimasituation er efter hans mening et stort problem der presser sig på og det er noget der skal fikses snarest muligt. Hele artiklen er ment som et opråb til befolkningen for forhåbentligt at sætte ændringer i værks. Hans personlige retorik og meget abrupte skrivestil er meget passende for et emne og en situation som han mener er meget kritisk og som han tydeligvis har meget stærke følelser omkring.

Videoen "Klimastrejke" er et kort klip fra Schøtministeriet hvor Michael Schøt som er standupkomiker, snakker lidt om de unges involvering i klimapolitikken. En masse unge havde ladet sig inspirere af den berømte klimaaktivist Greta Thunberg og strejket en fredag for at demonstrere. De var på grund af dette blevet mødt med kritik fra folketingets formand og en række andre politikere fordi de blandt andet larmede og havde efterladt et rod. Ligesom i Jacob Skyggebjergs artikel bliver der lavet sjov med politikerne som i stedet for at fokusere på kernen af problemet som er klimaet, så fejer de problemet til siden og vælger at fokusere på ubetydelige ting som demonstranter der larmer. Denne retorik er både Michael Schøt og Jacob Skyggebjerg meget enige i er et problem og er et resultat af politikere der bekymrer sig mere om at styrke deres politiske image end rent faktisk at tage nødvendige beslutninger. De bruger også begge to humor til at understrege deres pointer men Jacob Skyggebjerg er stadig lidt mere seriøs i sin tone end Michael Schøt som er meget let i tonen når han omtaler disse problemer.

Michael Schøt bruger dette medie med korte segmenter lidt ligesom et nyhedsindslag hvor han dækker et emne. Han bruger primært dette medie for humoren siden han er standupkomiker men på trods af det formår han også at informere en smule om et givent emne og forhåbentligt sætte gang i noget debat.

Politikerne er meget gode til at ændre retorikken når det kommer til emner sådan som klimaet, det lykkedes dem at skubbe debatten hen på irrelevante faktorer og fokuserer ofte mere på deres politiske image end at fikse problemet. Jacob Skyggebjerg er stærkt utilfreds med politikerne og samfundets behandling af det meget følsomme emne som er klimaet. I hans artikel er han meget opråbende og gør hans budskab meget klart, nemlig at han ønsker et samfund hvor politikerne bruger deres tid og energi på at fikse problemerne i samfundet i stedet for at ignorere dem. Det samme gør Michael Schøt i hans videoindslag hvor han bemærker at politikerne ikke tager hånd om de vigtige problemer i samfundet.

Opgave 4: True Crime – virkelige forbrydelser som underholdning

Hvad kan få et menneske til at tage et andet menneskes liv? Og i så fald hvordan? Hvorfor? Hvem? Disse spørgsmål svæver ofte rundt i hovedet når man hører om en mordsag. Det er menneskets interesse for det morbide og mystiske, der har været med til at eksplodere populariteten af true crime-genren. Men er det virkelig okay at negligere menneskers virkelige tragedier, ved at omdanne dem til underholdning? Og hvad med etikken?

En person som tager problematikken op til debat, er journalisten Andrea Dragsdahl. I hendes artikel, fra d. 16 juli 2019 med titlen: *”Drop true crime – lysten til morbid underholdning skal ikke stilles med andre menneskers tragedie”*, fremlægger hun sine frustrationer over ”True crimegenren”. Ifølge Andrea er: *”Det er helt forkert og egoistisk. Rigtige mord er ikke underholdning. Og de etiske »udfordringer« er i virkeligheden store, blinkende stop tegn, der signalerer, at vi alle sammen skal bremse op og tænke os om.”*¹. Og ja, Andrea har jo ret i at det i bund og grund er lidt forkert, men interessen for virkelige forbrydelser er enorm. I den senere tid er true crime tv-shows, som fx Netflix’s Making of a murderer, blevet enormt populære. I serien følger man en mand som blev sigtet og dømt, for en forbrydelse som senere blev bevist at han var uskyldig i. Men hans mange år i fængslet har muligvis forandret ham. En journalist forsvinder, politiet mistænker ham, og serien for det til at fremstå som en sag, med et korrupt politi, løgne og mysterier. Men i al den nervepirrende spænding, kommer det jo ikke til at handle om de efterladte. Der bliver ofte fokus på metode og morder, men hvad med ofrene? Ofte i true crime-genren bliver der lagt ikke relateret mystik ind over mordsagerne, som skal være med til at fange seeren/lytteren. Et eksempel er podcasten *”Dobbelt mord”* der er produceret af DR Radio, og i udsnittet fra afsnittet *”Opråb”* beder jeg jer ligge mærke til hvordan en ulmende stemnings musik der fylder halvdelen af udsnittet. Det er hvad man vil kalde filmisk ”trailer musik”, bidder af forklaringer og spørgsmål bliver stillet, det er kun med for at skabe spænding og fange lytteren. Men hvad med etikken? Respekten for den/de afdøde og deres pårørende? Kan det virkelig passe at man skal bruge menneskers virkelige tragedier, som underholdning. Det er jo i bund og grund forfærdeligt respektløst, at tage så let på så forfærdelige begivenheder. Men ofte har etik og underholdning ikke gået hånd i hånd, mennesket har altid været fascineret af det forbudte og det forfærdelige. I Andrea’s artikel nævner hun hvordan et mord på en 2-årig var blevet filmatiseret, hun skriver: *”I flere tilfælde sker*

¹ S. 1 L. 14-16 fra artiklen: Andrea Dragsdahl: Drop true crime – lysten til morbid underholdning skal ikke stilles med andre menneskers tragedie.

det uden samtykke. Senest er filmen Detainment om et mord på en toårig begået af en tiårig ligefrem blevet Oscarnomineret. Forældrene vidste ikke, filmen eksisterede, før den var udkommet."¹. Det er jo foruroligende at man som forældre, først skal finde ud af at ens datters tragedie er filmatiseret, på grund af en mulig Oscarnominering. Men jeg må dog personligt indrømme at jeg har set en del tv-serier og film, som falder under true crime-genren. Og ja, selv jeg finder da ofte disse vældigt underholdende, men nu hvor jeg sidder og reflektere over, hvor forfærdeligt jeg ville have det, hvis én eller anden journalist/producer reducerede mine personlige tragedier til underholdning for masserne. Andrea deler også, i hendes artikel, sin mening om det populære danske podcast: "Mørkeland", Andrea skriver: "Her hygger værterne sig med særlige juleudgaver kun med »julemord« og med lejlighedsvis teenagefnisen, når de hver uge gennemgår to mordsager, de har googlet sig frem til. Det i sig selv er udtryk for en ulækker fascination og mangel på empati."². Man kan godt sige at man, som journalist, altid spiller rollen som en form for sekundær domstol. Journalister har en ufattelig magt, når det kommer til at manipulere befolkningens syn på individer, dette reflektere Andrea også over: "At man som journalist har magt, og den skal man være ydmyg over for. Bring aldrig en historie, hvis der er tvivl om sandheden."³. True crime-genren er dog ikke altid kun fokuseret på makabre mord, fx blev der lavet en true crime-serie om Madeline McCain, en lille pige som blev bortført, på en charterferie og som til den dag i dag ikke er fundet. Men med denne her true crime-serie, er det muligt at nå ud til folket, som muligvis har information om den bortførte Madeline. Derfor er det jo ikke altid kun negativt at der bliver lavet en true crime- et eller andet, om tragiske begivenheder. Man kan også sige at true crime-genren fungerer som en form for arkiv. Et arkiv for alle de uopklarede sager, ofte bliver der fundet nye spor, som politiet kan efterforske, og en ny folkelig interesse for en gammel uopklaret sag, kan være med til at genopnå sagen på ny. Det er interessant hvordan true crime-genren egentlig kan både være usmagelig, men samtidig er der mulighed for at den kan bringe forløsning til en efterladt familie, der mangler svar. I bund og grund kommer true crime-genrens udfald and på hvem der er bag det pågældende projekt. Det er op til journalisten/producere at sørge for at bevare etikken og empatien. Dog er der forskel fra sag til sag, man skal selvfølgelig være i stand til at skelne mellem hvad der følsomt materiale, og hvad der ikke er, hvorefter der vises hensyn. Desværre kan dette godt blive glemt af journalisterne, fx i podcasten "Mørkeland" hvor sagerne bliver fremstillet lidt som en "kaffesnak", og de til sidst i uddraget fra podcasten (01:35), opfordrer folk til at debattere dem, og modbevise teorier over Facebook hvilket får det til at virke lidt useriøst og en smule usmageligt. True crime-genren har både muligheden for at være gavnlende for de efterladte, men ofte også skadende. Ifølge mig virker det til at etikken ofte spiller en mindre rolle, først og fremmest handler det om at skabe det største publikum.

¹ S. 1 L. 22-24 fra artiklen: Andrea Dragsdahl: Drop true crime – lysten til morbid underholdning skal ikke stilles med andre menneskers tragedie.

² S. 2 L. 47-50 fra artiklen: Andrea Dragsdahl: Drop true crime – lysten til morbid underholdning skal ikke stilles med andre menneskers tragedie.

³ S. 1 L. 28-29 fra artiklen: Andrea Dragsdahl: Drop true crime – lysten til morbid underholdning skal ikke stilles med andre menneskers tragedie.

Opgave 4: Digitale teknologier og undervisning

Digitalisering, digital dannelse og teknologi er nogle begreber der har taget verden med storm igennem de sidste tyve år. Det er nøgleord, der beskriver den verden vi lever i og hvordan vi begår os i den. Men selvom teknologien har fået en enorm betydning for det 21. århundrede, er det ikke alle der er lige store tilhængere af denne udvikling. Specielt er uddannelsessektoren et område hvor folk har en tendens til at være allermest uenige. Dette er et ømtåleligt område at bevæge sig ind på, for hvordan er den helt rigtige måde, at sikre vores unge mennesker får den allerbedste undervisning uden alt for mange distraheringer og et fokus der siger spar to?

Nutidens sygdom

Hvis man følger lektor og samfundsdebattør Lone Nørgaards holdning omkring digitaliseringen og hvordan den bruges i undervisningen ifølge hendes debatindlæg *"Digital dannelse er en anomali"* fra Jyllands-Posten

(2019), ser man hurtigt hendes skepsis og modstand imod de teknologiske indgreb, der er lavet i uddannelsessektoren de senere år. Hendes debatindlæg starter med en fin tegning, under manchetten, der viser et ungt menneske helt opslugt af sin iPad - faktisk så opslugt at hele hendes overkrop er nede i selve skærmen og læreren der står ved siden af og ser sur ud, kigger bare på hende. Tegningen viser også to andre elever bagved i baggrunden, der også sidder med deres smartphones. Ingen af eleverne har deres fokus rettet mod tavlen og undervisningen. Dette billede tegnet af Rasmus Sand Høyer, skal understøtte Nørgaards gennemgående holdning igennem hendes debatindlæg. Nemlig at teknologien og de digitale remedier vi bruger i undervisningen optager alt fokus og koncentration hos unge. Lektoren mener:

"Eleverne er ikke nærværende, de er distraherede, og de opnår ikke den fordybelse i stoffet, der er en afgørende del af uddannelsen, og de har problemer med at huske stoffet bagefter." (p. 3 l. 59-61)

Hendes hovedsynspunkt i dette debatindlæg er som følge, at unge bliver ufokuserede og distraherede af teknologien. I starten af hendes skriv, bruger hun læger, forskere, lektorer og debattører der har skrevet bøger omkring digitaliseringen med fokus på koncentration og kritikken af teknologien, som rygdækning for hendes eget synspunkt. Hun bruger fagfolk, der har forstand på emnet til at understøtte idéen om, at digitaliseringen i klasseværelset er ligefrem skadeligt. Derudover bruger hun et eksempel fra Sydkorea hvor nogle børn lider af det de kalder 'digital demens' fordi de har manglende motivation og koncentration (p. 2 l. 36-38). Tænk, at man som modstander ligefrem vil sige, at teknologien og de digitale redskaber vi bruger i undervisningen, - samt i hverdagen, kan fremkalde en helt ny form for demens. En sygdom, der hovedsageligt rammer ældre, en sygdom der er ulykkelig og forfærdelig, en sygdom der intet har med manglende motivation og koncentration at gøre. Tænk, at bruge en sådan sammenligning som argument for ens påstand, det er næsten så uhyggeligt og misvisende at det er komisk.

Dannelsesbegrebet

Dannelse er essentielt for mennesket, og vi ved at der er mange aspekter i dét at blive dannet som individ og person. Blandt andet er digital dannelse blevet en underkategori i forhold til dette - i hvert fald hvis man ser på realiteten af den tidsalder vi lever i, hvor halvdelen af vores liv

foregår på de sociale medier. Digital dannelse er lige så vigtigt som en almen dannelse, for såvel som vi skal lære at begå os blandt mennesker ude i den virkelige verden, ligeså skal vi kunne begå os omkring andre mennesker på nettet. Men denne påstand deler Lone Nørgaard ikke, hun mener derimod at digitalisering og dannelse er rivaler og modsætninger: *"Et begreb, der hedder "digital dannelse", er begyndt at sætte sig spor i den offentlige debat. Ikke ret godt taget i betragtning, at sammensætningen digitalisering og dannelse er et omværende paradoks, ja vel en antagonistisk modsætning?"* (p. 1 l. 1-3)

Selvom Nørgaard selv er lærer og dermed selv har oplevet digitaliseringen suse ind med storm på hendes arbejdsplads, vil hun stadig ikke mene, at begrebet 'digital dannelse' er vigtigt. Hun om nogen, burde vide at unge mennesker kan være modbydelige på sociale medier, og den nye dannelsesform - netop fordi teknologi er blevet en så stor del af vores hverdag - er mindst lige så vigtig som den almene dannelse.

Vi lever i det 21. århundrede ikke i stenalderen. I dag er vores hverdag præget af den digitale verden, vi bruger teknologien til alt, den påvirker os. For én som er født før denne udvikling og før teknologi blev en normalitet i hjemmet, er det forståeligt, at det kan være en svær omvæltning og en stor mundfuld at skulle omlægge hele ens hverdag. Hun som lærer, har set teknologiens ekspotentielt voksende betydning i uddannelsessektoren, der er kommet flere bærbare, stationære og selv eksamenerne er blevet digitaliserede.

Man er ikke i tvivl om, at dette er noget hun finder bekymrende:

"Eksamen har været kendetegnet ved, at eleverne havde ensartede og lige vilkår uanset baggrund. Men en digitalisering af prøverne vil skabe skel mellem eleverne, og give fordele til de digitalt stærke elever." (p. 3 l. 63-65)

Her siger hun altså, at eksamen ikke længere er fair og, at der ikke længere er lige vilkår hos eleverne, fordi der er nogle der er stærkere end andre i forhold til det digitale. Nørgaard virker meget sortseende, men husker hun hvor meget digitaliseringen kan hjælpe den enkelte elev? Ordblinde har fået et kæmpe springbræt med følge af teknologiens overtagelse af eksamen. Her har de rent faktisk en mulighed for, at komme på nogenlunde samme niveau som folk der ikke er ordblinde, netop fordi de har en masse redskaber på deres pc, der gør dét at overkomme deres udfordring en del lettere. Hvorimod lektorens påstand om, at alle nu ikke har lige vilkår grundet forskelle i digitale kompetencer, ikke holder tæt. Bare fordi hun måske ikke er verdens største it-haj, betyder det ikke, at denne udfordring gælder alle. Vi lever som sagt i det 21. århundrede, teknologien er vores hverdag.

Men er teknologien virkelig det nye eldorado?

Vestre skole i Silkeborg er en skole der virkelig har taget teknologien ind under huden. 9.A blev i forbindelse med programmet *"Debat om sociale medier i skolerne"* vist på TV2 Østjylland, interviewet omkring deres hverdag med pc'er og smartphones som redskab i forhold til undervisningen. Ifølge dem er deres computere lige så vigtige som stole og borde [00:023-00:27]. Teknologi fylder rigtig meget i undervisningen, og selvfølgelig skal den også det. Det er da kun naturligt at vi opbygger vores undervisning omkring dét alle begår sig med ude i den store verden. Det nytter ikke noget vi i 2020 stadig sidder med papir og blyant til de skriftlige eksamener eller ligefrem stentavler. Der fungerer ikke. Der er en grund til, at

undervisningsministeriet med den nye reform har lagt ekstra vægt på medier og sprog i danskfaget, det er fordi det bliver en større og større del af dét vi skal lære at begå os med. Lige nøjagtig som vores verden udenom forandrer og udvikler sig, bliver undervisningen nødt til at følge trop - også selvom Lone Nørgaard ikke er enig (p. 4 l. 87-89). Jeg er til dels enig med hende i, at ja, teknologien kan tage rigtig meget fokus og koncentration hos unge mennesker - fordi stort set hele deres liv befinder sig på de sociale medier.

I folkeskolen er det ekstra vigtigt at være opmærksom på dette, for her er det kun unge og uerfarne mennesker man har med at gøre. De er ikke modne nok til at kunne styre sit forbrug af de sociale medier og dermed ikke benytte dem i undervisningen. Det ser man også tydeligt i programmet fra TV2 Østjylland hvor eleverne fortæller om deres lidt uheldige vaner, i forhold til brugen af sociale medier i timerne [01:11-01:27]. Men en måde at komme dette problem til livs på, kunne være ved at indsamle mobiler når skoledagen starter. På denne måde slipper man for fristelsen ved snapchat, Messenger og instagram - i hvert fald fra mobilen. På den skole jeg gik på i 9. klasse gjorde de faktisk dette, for alle klasser. Det fungerede utrolig godt, folk var langt mere sociale og man blev ikke pludselig distraheret af at ens skærm lyste op. Selvfølgelig kunne vi bare logge på Facebook via vores pc, hvis vi ville, men vores lærere var super gode til at 'skælde ud' hvis man gjorde. Det gav en helt ny form for ro og koncentration i klassen. Vi må erkende, at teknologien er kommet for at blive, og vi må bare forsøge at finde måder hvorpå vi kan indflette den i vores uddannelsessystem. For ja, teknologi kan godt fremstilles som det 21. århundredes eldorado, men det har også sine bekostninger.

Altså kan man til sidst sige, at teknologien og digitaliseringen i stor grad påvirker os. Der er dog stor forskel på, om man ser det som noget negativt eller positivt. Lone Nørgaard er mere sortseende og modstander af undervisningens brug af teknologien, da hun mener dette ligger til grund for mangel på koncentration og fokus fra elevernes side. Hvorimod man kan se, ved hjælp af programmet fra TV2 Østjylland at eleverne fra 9.A ser det som et kæmpe plus at have teknologien som en stor del af deres undervisning. Men selvfølgelig har det også sine komplikationer, selvfølgelig kan man som Nørgaard skriver, blive distraheret fordi teknologiens remedier tager ens opmærksomhed, men dette kan man regulere. Teknologien er kommet for at blive, og vi som mennesker må finde os i det og lære at benytte det til vores fordel, men for at kunne dette, bliver vi nødt til at tænke ud af boksen og være åbensindede.

Ressourcer til arbejdet med skrivning og de to skrivegenrer

Albinus, Rebecca Natasha og Sarah Nehammer (2019): *Skriv dig frem – også til eksamen*.

Dansklærerforeningens Forlag.

<https://dansklf.dk/skriv-dig-frem-ibog>

Arndal, Lars Stubbe (2020): *Stillege – Træn din personlige stemme*. Dansklærerforeningens Forlag.

<https://dansklf.dk/stillege>

Bødtcher-Hansen, Maja og Susan Mose (2019): *Om skriftlig eksamen i dansk*. Gyldendal uddannelse.

<https://skriftligeksamenidansk.ibog.gyldendal.dk/index.php?id=55&loopRedirect=1>

Børsting, Janne og Sune Weile (2019): *Råd og vink for skriftlig dansk på HF 2019*. UVM.

[https://emu.dk/sites/default/files/2019-](https://emu.dk/sites/default/files/2019-10/R%C3%A5d%20og%20vink%202019%20Dansk%20A%20HF%20%28002%29.pdf)

[10/R%C3%A5d%20og%20vink%202019%20Dansk%20A%20HF%20%28002%29.pdf](https://emu.dk/sites/default/files/2019-10/R%C3%A5d%20og%20vink%202019%20Dansk%20A%20HF%20%28002%29.pdf)

Børsting, Janne og Nicolai Rekve Eriksen (2020): *Råd og vink for skriftlig dansk på HF 2020*. UVM.

<https://emu.dk/hf/dansk/prover-og-eksamen>

Eriksen, Nicolai Rekve m.fl. (2020): *Eksamensgenrerne i dansk*. Systime.

<https://dansklf.dk/skriv-dig-frem-ibog>

Eriksen, Nicolai Rekve (2020) ”Genre, personlig stemme og kommenterede bedømmelser” og ”14 autentiske stile”

[https://emu.dk/sites/default/files/2020-](https://emu.dk/sites/default/files/2020-04/Genre%2C%20personlig%20stemme%20og%20kommenterede%20bed%C3%B8mmelser%E2%80%99%20.docx)

[04/Genre%2C%20personlig%20stemme%20og%20kommenterede%20bed%C3%B8mmelser%E2%80%99%20.docx](https://emu.dk/sites/default/files/2020-04/Genre%2C%20personlig%20stemme%20og%20kommenterede%20bed%C3%B8mmelser%E2%80%99%20.docx) + <https://emu.dk/sites/default/files/2020-04/14%20autentiske%20stile.pdf>

Ibsen, Pia Rau og Anders Nielstrup (2019): Trin-for-trin-modeller til de tre skrivegenrer

<https://www.gymnasiet.dk/media/2097/den-analyserende-artikel-trin-for-trin.pdf>

<https://www.gymnasiet.dk/media/2095/den-debatterende-artikel-trin-for-trin.pdf>

<https://www.gymnasiet.dk/media/2096/den-reflekterende-artikel-trin-for-trin.pdf>

<https://www.gymnasiet.dk/media/2094/refleksionsmoellen.pdf>

Petersen, Jan Aasbjerg Haugaard (u.å.): Skriftlighed i dansk (stx):

<https://www.gymdansk.dk/skriftlighed-i-dansk.html>

Weile, Sune og Janne Vigsø Børsting (2018): *Råd og vink til undervisningen i vejledende sæt 1 2018*. UVM

[file:///C:/Users/VH-](file:///C:/Users/VH-jann8119/Downloads/R%C3%A5d%20og%20vink%20til%20nye%20s%C3%A6t%20HF%202018.pdf)

[jann8119/Downloads/R%C3%A5d%20og%20vink%20til%20nye%20s%C3%A6t%20HF%202018.pdf](file:///C:/Users/VH-jann8119/Downloads/R%C3%A5d%20og%20vink%20til%20nye%20s%C3%A6t%20HF%202018.pdf)

Weile, Sune (2018): *Dansk A STX – Nyt vejledende sæt 2018. Lærerens hæfte 1*. UVM.

[file:///C:/Users/VH-](file:///C:/Users/VH-jann8119/Downloads/L%C3%A6reren%20h%C3%A6fte%201%20HF%202018.pdf)

[jann8119/Downloads/L%C3%A6reren%20h%C3%A6fte%201%20HF%202018.pdf](file:///C:/Users/VH-jann8119/Downloads/L%C3%A6reren%20h%C3%A6fte%201%20HF%202018.pdf)

Weile, Sune og Nicolai Rekke Eriksen (2019): *Råd og vink til de nye genrer - skriftlig dansk, stx*. UVM – bestående af en lang række kommenterede eksempler.

<https://emu.dk/sites/default/files/2019-08/R%C3%A5d%20og%20vink%202019%20Dansk%20A%20STX.pdf>

Weile, Sune (2019): *Dansk A STX – Nye vejledende prøvesæt 2018-19. Lærerens hæfte 2*. UVM.

<file:///C:/Users/VH-jann8119/Downloads/L%C3%A6rerens%20h%C3%A6fte%202018-19%20Hf%202019.pdf>

Retteark til den analyserende og debatterende artikel

DEN ANALYSERENDE ARTIKEL

Navn:

Opgave:

Karakter:

Globale tekstkvaliteter	
Indledning	
Afrunding	
Struktur, overgange, sammenhæng mellem indledning og afrunding	
Blik for tekstmaterialets <i>hvad</i>	
Blik for tekstmaterialets <i>hvordan</i>	
Blik for tekstmaterialets <i>hvorfor</i>	
Går tæt på teksten og citerer centrale passager	
Hæver sig over tekstnedslagene vha. relevante analysebegreber	
Perspektivering / vurdering afspejler danskfagligt overblik og er relevant i forhold til teksten og emnet	
Sprog – personlig, faglig stemme / skriveridentitet og formidlingsbevidsthed	

Opfylder opgavens krav og anvisninger	
Genreforståelse	

<u>Skriftlig fremstilling: Lokale tekstkvaliteter</u>			
Manglende tekstpræsentation		Orddeling	
Indforstået		Syntaks	
r-fejl		Forstyrrende tegnsætning	
Ligge/lægge		For få / mange afsnit	
Hans/sin		Sort tale	
Endelsesfejl		Lange sætninger, løst sprog	
Stavefejl		Fejl, men ikke meningsforstyrrende	
Idiomatiske fejl		Godt, klart sprog	
Artikelfejl		God / manglende formidlingsbevidsthed	
Andre fejltypen			

DEBATTERENDE ARTIKEL

Navn:

Opgave:

Karakter:

<u>Globale tekstkvaliteter</u>	
Indledning	
Afrunding	
Struktur, overgange, sammenhæng mellem indledning og afrunding	
Inddragelse af tekstmateriale	
Nuancer i diskussion: pro >< contra	
Brug af eksempler (som rygdækning)	
Positionering	
Argumentation	

Abstraktionsniveau – relevant anvendelse af danskfaglig viden og metode	
Sprog – personlig, faglig stemme / skriveridentitet og formidlingsbevidsthed	
Opfylder opgavens krav og anvisninger	
Genreforståelse	

<u>Skriftlig fremstilling: Lokale tekstkvaliteter</u>			
Manglende tekstpræsentation		Orddeling	
Indforstået		Syntaks	
r-fejl		Forstyrrende tegnsætning	
Ligge/lægge		For få / mange afsnit	
Hans/sin		Sort tale	
Endelsesfejl		Lange sætninger, løst sprog	
Stavefejl		Fejl, men ikke meningsforstyrrende	
Idiomatiske fejl		Godt, klart sprog	
Artikelfejl		God / manglende formidlingsbevidsthed	
Andre fejltypen			